Anul XIX. **Noemvrie 1929** **Nr. 11.**

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească.

ABONAMENTUL: Pe un an **200 Lei.** Pe o jumătate de an **100 Lei.**
Un număr **15 Lei.**

Congresul Asociaţiei clerului „Andrei Şaguna".

Constatări şi îndemnuri.[1]

Cu mare bucurie am venit, ca în totdeauna, la congresul Asociaţiei clerului „Andrei Şaguna". Nu puteam lipsi nici de astădată din mijlocul iubitei mele preoţimi, mai ales pentrucă eu am stat la leagănul Asociaţiei şi am urmărit în toată bunăvremea cu atenţiune activitatea pe care ea a desfăşurat-o în decursul celor zece ani de existenţă.

A fost o idee cu totul fericită ca Congresul acesta comemorativ să se ţină în istorica cetate a Alba-Iuliei. Părintele prezident Dr. Ciuhandu a arătat cu elocvenţă, ce a însemnat Alba-Iulia pentru neamul şi pentru biserica noastră. Noi vedem în această cetate mai presus de toate simbolul cel mare al unităţii noastre ca neam şi ca credinţă. Şi chiar dacă una din aceste unităţi a putut fi vremelnic ştirbită, noi cunoaştem cuvântul Scripturii, că *ceeace Dumnezeu a împreunat omul nu trebue să despartă.* Eu cred că amândouă aceste unităţi sunt atât de puternice şi atât de înrădăcinate în conştiinţa neamului nostru, încât chiar dacă una din ele a putut

[1] Discurs rostit de I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului la deschiderea congresului Asociaţiei clerului „Andrei Şaguna", în Alba-Iulia, la 6 Noemvrie 1929.

fi pentru un timp ştirbită de către duşmanii noştri, va sosi totuş vremea, ca ea să fie reintegrată în toată dreptatea şi frumuseţa ei.

Dar am venit la Alba-Iulia şi pentru a ne aduce aminte de toată jertfa pe care înaintaşii noştri au adus-o pentru unitatea naţională şi a credinţei. Ne închinăm cucernic amintirii lor şi facem făgăduinţă solemnă că-i vom urma până la desăvârşita izbândă a năzuinţelor pentru cari s'au jertfit.

La zece ani de existenţă a Asociaţiei clerului din Mitropolia noastră, se cuvine să facem un popas pentru a ne da seama de realizările acestei instituţii. Eu sunt mulţumit cu ceeace Asociaţia clerului a putut înfăptui până acuma. Vreau însă o şi mai strânsă solidaritate în sinul clerului şi o mai strânsă colaborare între clerul de dincoace şi de dincolo de Carpaţi. Această solidaritate nu o cerem pentru a o pune în slujba unor interese egoiste, ci pentru a o pune integral în folosul ţării şi al neamului.

Suntem la un moment în care trebue să mărturisim tot binele şi tot răul. Avem de revendicat o situaţie nouă şi mai dreaptă decât cea de care ne bucurăm astăzi. Având conştiinţa dreptăţii noastre integrale suntem datori să luptăm din toate puterile pentru realizarea ei, căci situaţiile nu se cerşesc, ci se cuceresc prin luptă dârză de fiecare clipă. Noi n'am cerut nici odată situaţii excepţionale zidite pe privilegii, ci situaţii de cea mai elementară dreptate. Sub orice raport am examina situaţia Bisericii dominante în stat, o găsim — cu durere — inferioară faţă de celelalte culte, în ceeace priveşte sprijinul acordat din partea Statului. Avem episcopii mai puţine, protopopiate mai puţine, parohii mai puţine, organe eparhiale mai reduse etc. decât celelalte culte. Examinând bugetul Statului în lumina situaţiei numerice pe care o reprezintă diferitele culte în România Mare, oricine se va putea convinge de nedreptatea pe care o face Statul Bisericii ortodoxe. Statul susţinut din jertfele contribuabilului ortodox, cu o vistierie istovită, dă cultelor minoritare cu cinci

sute milioane Lei mai mult ajutor decât Bisericii sale dominante.

Incă odată deci, noi nu cerem privilegii, ci ne reclamăm pur şi simplu elementara dreptate ce ni se cuvine. Trebue să strigăm cu toţii dela o margine la alta a ţării, că nu vom mai suporta nedreptatea trecutului.

Dar eu n'am venit să-mi vărs o adâncă durere a sufletului, ci mai mult să trezesc interesul şi entusiasmul pentru drepturile Bisericii noastre în sufletul Domniilor Voastre al celor prezenţi şi al celorce nu trebuiau să lipsească.

Fiind în mai multe rânduri purtătorul de cuvânt al drepturilor Bisericii noastre, mi s'a spus uneori că apăr bine aceste drepturi, păcat numai că sunt singur, sunt un general fără oaste. Am venit la acest congres şi pentru a vedea dacă sunt singur în lupta pe care o port pentru prestigiul sfintei noastre Biserici. La dreptul vorbind, eu nici odată n'am avut conştiinţa că sunt singur, ci m'am socotit totdeauna ca un exponent al preoţimii şi al poporului credincios.

Una dintre poruncile vremii este ca să ne înălţăm conştiinţa importanţei noastre şi să ne eliberăm de conştiinţa de robi. Noi nu vrem să fim decât robii împăratului celui ceresc. Altuia nu ne închinăm, oricine ar fi acela. Suntem prea geloşi de libertatea şi independenţa Bisericii noastre pentru a o putea robi vreunei puteri pământeşti. Avem convingerea că luptând pentru Isus Hristos aducem cele mai preţioase servicii neamului şi ţării. Căci viaţa unui popor nu este în funcţie de factorii vieţii materiale, ci în primul rând de idealităţile spirituale. Ea atârnă mai ales de credinţa şi virtuţile pe care servitorii Bisericii le coboară în sufletul credincioşilor. Iar în această operă de zidire sufletească nimeni nu ne poate înlocui.

M'aş bucura dacă aţi pleca dela acest Congres cu conştiinţa drepturilor şi a răspunderilor mari pe cari le avem cu toţii pentru viitorul Bisericii noastre. Din această conştiinţă trebue să scoatem entusiasmul

pentru o atitudine mai militantă şi pentru eforturi mai mari menite să creieze Bisericii noastre situaţia de care e vrednică în noul stat român pe care ea l-a creiat cu jertfe seculare.

De încheiere, rog pe Bunul Dumnezeu să binecuvinteze şi să lumineze căile şi strădaniile D-Voastre, pentruca în al doilea deceniu al unităţii noastre naţionale să putem sărbători izbânda integrală a drepturilor Bisericii neamului.

Nicolae,
arhiepiscop şi mitropolit.

Sf. Liturghie şi Predica.

Invăţătura de credinţă a creştinismului, prin povaţa şi inspiraţia Sf. Duh, a fost cuprinsă şi condensată în cugetările religiunii şi adevărurile absolute şi eterne, pe cari ştiinţa şi istoria religiunii le-a numit dogme.

Prin dogme trăeşte morala, tot dogmele formează şi esenţa cultului. Morala transpune pe planul vieţii active principiile de credinţă, — este prin urmare o consecinţă practică a dogmei, iar cultul obiectivează ideile religioase, le înveşmântează şi le exteriorisează în diferite rituri, cari sunt totodată şi ecoul unei trebuinţe a sufletului omenesc.

Simţirile permanente, emoţiile şi ideile religioase în chip spontan îşi cer chipuri concrete, îşi cer înfăptuirea în morală şi reprezentarea în cult. Toate religiunile istorice şi experienţele noastre interioare adeveresc până la evidenţă aceasta afirmaţiune.

Fiecare religiune are un fond de credinţă, căruia îi corespunde în viaţa comunităţii o formă de închinare, după natura fondului. Cultul este o oglindă, o imagine văzută a adevărurilor dogmatice şi a învăţăturilor morale, a amintirilor sfinte şi a faptelor istorice. „In structura lui ortodoxă şi în îndeplinirea lui clasică“, el exercită, activează şi evoacă întreg

fondul istoric, ideologic şi simbolic al religiunii creştine şi întruchipează aspiraţiile adânci şi strigătele legitime ale subconştientului omenesc. Cultul formează viaţa concretă, obiectivă a religiunii creştine.

De altă parte însăşi „cultura — dupăcum zice N. Berdiaiew — e legată de cult; ea se desvoltă pornind din cultul religios; ea e rezultatul diferenţierii şi a extensiunii cultului. Cugetarea filozofică, arhitectura, sculptura, pictura, muzica, poezia şi morala, — totul e cuprins în cultul Bisericii, organic şi integral, sub o formă încă nediferenţiată..." [Gândirea: a. IX, Nr. 1—2, p. 8].

*

Cultul divin creştin, ca „dogmatică şi teologie liturgică", are un scop întreit: 1. latreutic, care exteriorizează religiunea internă, „impulsiunea mistică" spre Dumnezeu; 2. harismatic, care mijloceşte primirea harurilor de sfinţire şi mântuire a omului prin Sf. Taine; şi 3. didactic, care constă în susţinerea, întărirea şi răspândirea credinţei ortodoxe şi a vieţii creştine [cf. Dr. V. Mitrofanovici: Lit. pag. 9—13].

Aceste trei scopuri culminează în săvârşirea Sf. Liturghii şi în special în experienţa Sf. Euharistii, care formează centrul de greutate şi polalizare al cultului creştin ortodox şi limanul mântuitor cu „apa vie" şi sfinţitoare a vieţii noastre vremelnice.

Sub forma ei clasică, Liturghia noastră este o sublimă împletitură de elemente istorice şi dogmatice, simbolice şi mistice. — Are toată dreptatea marele gânditor religios şi filozof rus Homiacov, când zice, că: „Numai cine înţelege Liturghia, înţelege Biserica".

Şi de fapt „în Liturghiile Bisericii Răsăritene, Domnul vine la credincioşii săi, iar ei îl primesc sărbătoreşte: „Osana, Fiul lui David! Bine este cuvântat celce vine întru numele Domnului!" — Intr'o atmosferă mistică de splendoare şi desfătare, de „temere şi bucurie" Domnul Euharistic coboară între

fiii săi. Prin prezenţa Lui reală şi prin împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Lui „împreunează dumnezeescul cu omenescul şi cu pământescul“, stabilind în felul acesta „un contact direct şi continuu cu omenimea“. — Sub acest raport „Liturghia este cea mai înaltă expresiune a ideii de temelie, care pătrunde întreaga viaţă a Bisericii,... este culmea mentalităţii Bisericii,... e viaţa ei întreagă, viaţa ei ca organism în legătura Duhului“ [cf. N. Arseniev: Bis. Răsărit., trad. de P. S. T. Simedrea, p. 107, 110 şi 112].

„Liturghia creştină în caracterele ei esenţiale... formează o sinteză, ale cărei părţi sunt toate coordonate, conform unei idei mame; ea nu este făcută din piese de împrumut, nici din bucăţi înădite. Ceeace te izbeşte când o studiezi este unitatea scopului şi a principiului. Ea îşi are temeiul ei cu totul original în dogma fundamentală a creştinismului, în dogma soteriologică. Liturghia greacă [ortodoxă]... reproduce în totalitatea ei istoria mântuirii dela începuturile lumii, până la înălţarea lui Hristos. Acest înalt substrat îmbracă într'o atmosferă biblică faptele esenţiale ale mântuirii: întruparea şi jertfa de pe cruce. Dogma aceasta despre întruparea şi jertfa Mântuitorului, despre întreaga Lui operă pentru mântuirea omului se desfăşoară în ceremoniile Euharistiei, ale Liturghiei creştine. Mai mult. Euharistia nu este o simplă expresiune cultică a unui adevăr de credinţă, ci este dogma însăşi în funcţiune liturgică... Ea se află în cult, în fapt şi sub forma ei de instituire: „Luaţi mâncaţi, acesta este trupul meu..., beţi dintru acesta toţi, acesta este sângele meu al legii celei nouă, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor“. Nici nu este numai o simplă comemorare a jertfei de pe Golgota, în acest caz n'ar avea un preţ mai mare decât un simbol. Ea este reprezentarea, continuarea în faptă şi în realitate a jertfei Mântuitorului, pentruca oamenii să se facă părtaşi roadelor morţii de pe cruce. In Sf. Liturghie, se înfăţişează întreaga dramă a arătării Domnului, a Patimei, a Invierii şi a Inălţării Lui la cer.

El se arată real în Sf. Liturghie. Comentatorii autorizaţi ai Liturghiei Bisericii ortodoxe s'au găsit de acord să constate, că toate ceremoniile brodate în jurul Sf. Euharistii sunt expresiunea ideilor creştine... şi indicii asupra împrejurărilor din viaţa Mântuitorului. Formele şi simboalele ei sunt în termeni atât de biblici, încât nu greşim dacă spunem, că Liturghia este o rânduire în legătură liturgică a textelor din Scriptură.

Chiar elementele din psalmii Vechiului Testament sunt numai cele cari au de obiect pe Mesia. Cu alte cuvinte, cultul Bisericii creştine îşi are înfipte rădăcinile sale până chiar în substratul, din care îşi trag seva lor dogmele înşi-le. In simboalele și formele sale de desfăşurare el îmbracă admirabil toate adevărurile dogmaticei creştine. Mai mult, ritul euharistic însuşi poartă în sine alte dogme, care se desprind din el, cum este cea a prezenței reale, a transubstanţiaţiunii, adică a prefacerii elementelor în adevăratul trup și adevăratul sânge al Domnului. Este, deci, o relaţiune până la confundare între dogmă şi cult, cum este și firesc într'o religiune a spiritului nu a formei. Este, dar, pe deplin îndreptăţită constatarea, că „religiunea creştină atinge în dogmatica riturilor, ca şi în cea a conceptelor metafizice, o perfecţiune unică" [cf. Cultul şi Ereziile de Ic. P. Vintilescu, p. 22—25].

*

Am schiţat şi am accentuat în rândurile de până aci importanţa cultului divin în general şi a Liturghiei în special, cu scopul de a-i împrospăta şi sublinia valoarea.

Avem convingerea că, ne stă la îndemână un lucru de nepreţuită valoare, pe care însă îl utilizăm uneori cu prea puţină conştiinţă, deşi dela atitudinea pe care o va lua preotul în faţa acestor probleme, va depinde în bună parte succesul sau insuccesul viitoarei sale activităţi misionare și mântuitoare.

*

Sf. Apostol Pavel spunea Galatenilor: „Nu vă amăgiţi: pe Dumnezeu nimeni nu-l păcăleşte. Ceeace va sămăna omul, aceea va şi secera“ [Gal. 6, 7].

Este deci lucru clar că, ceeace sameni, aceea culegi şi, de unde nu sameni nimic, nici nu culegi nimic. O Liturghie necomentată, neaplicată şi nefructificată în viaţa credincioşilor, este un bob de grâu, cu valoare necunoscută: bun de hrană sau de sămănat şi la îndemâna oricui. El constitue însă un element inutil şi fără preţ, când e necunoscut ca sământă. Aşa e şi cu Sf. Liturghie. Numai o caldă convingere în primul rând şi o înţelegere conştientă îi poate evidenţia şi valorifica rodnicia.

O Liturghie săvârşită mecanic, fără a-i cunoaşte şi simţi semnificaţia profundă a tuturor formelor şi cuvintelor sale, poate fi ascultată de credincioşi cu atenţiune şi cu evlavie chiar. Dar va fi departe de a răspunde şi corăspunde imperativelor mântuitoare ale creştinismului.

Ştim că punctul culminant al Sf. Liturghii este înfricoşata prefacere şi împărtăşirea cu trupul şi sângele Domnului. Dar ne întrebăm: câţi dintre creştinii de azi ştiu că cele sfinte se dau numai sfinţilor şi câţi dintre ei se împărtăşesc atunci, când sunt chemaţi ca să se apropie „cu frica lui Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste“?

Ei bine, — răspunsul este dureros. Termometrul unei active şi reale vieţi creştineşti îl constitue numărul credincioşilor cari se împărtăşesc. El verifică conştiinţa religioasă şi a preotului şi a credincioşilor.

Lipsesc împărtăşirile în o comunitate creştină, este absent şi misticismul ortodox şi duhul vieţii religioase şi experienţa misterului din Biserică [concentrat în Sf. Euharistie], — deşi Mântuitorul Hristos şi în aceasta privinţă a fost categoric, când a zis: „Amin, amin grăesc vouă: de nu veţi mânca trupul Fiului omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă întru voi. Celce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu, are viaţă vecinică şi Eu

îl voiu învia pe el în ziua cea de apoi. Că trupul Meu adevărat este mâncare şi sângele Meu adevărat este băutură. Celce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu, întru Mine petrece şi Eu întru el" [Ioan 6, 53—50]. Ne dăm noi oare seama de însemnătatea acestui imperativ implacabil, scos din visteria adevărului creştin al Evangheliei lui Isus Hristos?...

*

Un liturghisitor conştient de valoarea şi esenţa unei Liturghii sfinte, de bună seamă că în săvârşirea ca şi în explicarea ei, îşi va pune tot sufletul, tot tactul şi întreagă înţelepciunea sa. Până când un liturghisitor formalist şi plictisit, va rula sub privirile şi în sufletele ascultătorilor numai forme inconştiente şi atitudini de plictiseală şi oboseală.

De aceea, repet, numai unde este conştiinţă, convingere şi cunoaştere deplină a misterului liturgic, numai acolo săvârşirea Sf. Liturghii poate fi la înălţimea postulatelor sale dumnezeeşti şi numai acolo împărtăşirea va fi dorită şi făptuită cât mai des de creştini şi nu numai odată în an, sau odată în viaţă, sau... niciodată.

Dar şi în ceeace priveşte numai forma externă, — liturghica noastră ortodoxă ne învaţă că Sf. Liturghie trebue să se servească „în mod demn şi solemn". Demnitatea şi solemnitatea sunt cele două elemente esenţiale ale cultului liturgic ortodox, privit sub raportul formei şi a mijloacelor sale de exteriorizare a sfintelor mistere.

Poporul român nu cunoaşte o solemnitate mai mare şi o festivitate mai reuşită, decât un serviciu divin slujit în sobor, cu tot fastul şi amploarea cuvenită.

Imi aduc aminte de o sărbare naţională locală, cu serviciu divin în sobor, la care participaseră ţărani în număr mare din toate satele din jur. In ziua următoare, mă întâlnesc cu un ţăran din satul meu şi între altele-l întreb: „Ei, ce zici, bade Ioane, de sărbătoarea de ieri?..." Şi el îmi răspunse scurt şi

la înţeles: „A fost slujbă mare şi frumoasă Părinte!" Din convorbirea urmată mai departe, am constatat că toate celelalte părţi ale sărbării l-au lăsat mai mult sau mai puţin rece, şi l-a impresionat numai ceeace a putut incadra în cuprinsul slujbei religioase.

Incontestabil, o Liturghie săvârşită, în sobor sau individual, împrăştie o atmosferă religioasă favorabilă şi are o forţă mistică unică şi neajunsă sau cunoscută în „trezirea, întreţinerea şi promovarea celor mai înalte şi mai adânci simţăminte religioase" atunci, — când aceasta forţă mistică e reliefată şi alimentată prin o altă forţă, care-i — vom vedea — forţa cuvântului rostit, adică predica.

Punând la contribuţie toată arta de interpretare şi executare a diferitelor acte şi momente liturgice, — manifestată aceasta artă prin o cântare melodioasă şi prin o mişcare armonioasă şi deci adecvată, — va trezi în suflete emoţii sfinte şi transfigurări, iluminări şi inimi smerit deschise harului divin, — pe cari nici cea mai măiastră ingeniositate omenească nu o poate ajunge.

Poate fi asemănat sbuciumul creat în sufletul omenesc de cea mai celebră tragedie, oricare ar fi ea, cu emoţia blândă şi mistică, şi cu atmosfera de graţie şi de rugăciune a unei Liturghii ortodoxe? Eu cred că nu, şi că e o deosebire radicală, ca între cer şi pământ, între una şi cealaltă. Până când prima lasă sufletul frământat, revoltat şi la răspântie, — Liturghia îl împacă, îl îmblânzeşte, îl mlădie, îl învăluie în o stare de blândă resemnare, pace şi bucurie internă, care nu se poate tâlcui în cuvinte sau graiuri omeneşti. Doar' se simţeşte numai, ca un nelămurit glas şi ecou din adâncul şi necunoscutul subconştient omenesc.

Unde stă omul mai cutremurat, mai cu evlavie şi mai purificat, ca în faţa sf. Daruri dinaintea altarului? Şi când este el mai sincer şi cu inima mai înfrântă şi mai smerită, ca atunci când rosteşte emoţionat: „Cred Doamne şi mărturisesc, că tu eşti cu adevărat Hristos Fiul lui Dumnezeu celui viu,

care ai venit în lume să mântueşti pe cei păcătoşi, dintre cari cel dintâi sunt eu..." Mă întreb: a valorificat îndeajuns preoţimea acest sublim moment liturgic în viaţa credincioşilor? Răspunsul să-l dea fiecare în tăcere, cu sinceritate şi în conştiinţă.

*

Predica introduce pe creştin în depozitul sacru a învăţăturilor Bisericii şi descopere tainele sfinte. Ceeace-i fereastra pentru casă, aceea-i predica pentru comunitatea creştină: luminează.

Predica în general — după sf. Ioan Gură de Aur — este un mijloc de viaţă şi de apărare a Bisericii creştine şi un mijloc de vindecare a sufletelor bolnave [vezi studiul păr. M. Bulacu în Bis. Ort. Rom. din Oct. 1928, p. 887—892]. — In acest întreit scop se împleteşte şi inserează minunat, ca subiect de predică, cultul divin, cu întreagă strălucirea şi bogăţia sa de forme şi de învăţături dogmatice, istorice şi simbolice. Prin predică va primi cultul divin lumina şi căldura necesară înţelegerii sale ideologice şi practice şi tot prin predică clocotul lăuntric şi emoţia mistică devine mai intensă, mai trainică şi mai superioară.

Adaptând un pasaj din N. Arseniev, predica va arăta omului mijloacele pentru dobândirea mântuirii, prin o „viaţă harică" şi prin o sfinţire a vieţii zilnice. — Predica va arăta şi va învăţa:

că „lucrarea de mântuire a lui Hristos revarsă torente de har, torentele Duhului;"

că „din viaţa Duhului ce susţine pe credincioşi isvorăşte sfinţirea întregii vieţi, chiar şi a vieţii de toate zilele;"

că „dela leagăn până la mormânt, şi dincolo de mormânt, Biserica întovărăşeşte pe om la toate răspântiile cele mai însemnate ale destinului lui... Tot asemenea îl însoţeşte şi în munca lui de toate zilele sfinţindu-i străduinţa, suferinţele şi moartea, bucuria şi necazurile;"

că „rugăciunea este o putere nesfârşită,... un strigăt neîncetat către Dumnezeu,... viaţa Duhului şi însuşi principiul vital al Duhului;"

că „ritul în Biserică este expresiunea rugăciunii comunităţii şi totodată, un simbol al unei realităţi superioare;"

că „sacramentul este covârşirea fâpturii de către Duhul lui Dumnezeu, adecă transfigurarea, sfinţirea făpturii, a omenescului prin puterea Duhului;"

că toate acestea nu urmăresc „desfiinţarea omenescului, ci înobilarea, purificarea, transformarea, renaşterea omului făcându-se fii ai lui Dumnezeu;"

că „toate slujbele, toate ceremoniile, toate cuvintele n'au rost, n'au valoare decât ca purtătoare ale Duhului: prin ele marele torent al Duhului lucrează asupra omului, pe care [Duhul] trebue să-şi pună pecetea sa;"

că, în sfârşit, „întreaga viaţă a cultului trebue să fie susţinută de spiritul viu al lui Hristos, ca şi întreaga noastră viaţă în general" [cf. N. Arseniev, op. cit. p. 41—42, 55 şi 67].

*

Toată bogăţia internă şi frumuseţea neajunsă a unei sf. Liturghii, — pentru a fi deajuns cunoscută şi gustată, conştient valorificată şi ferită de bigotism, de formalism sec sau de alte rătăciri, — trebue să fie luminată de acţiunea mereu împrospătată a bisericii învăţătoare, prin predica rostită de un preot pregătit şi mai ales „cu duhul arzând, Domnului slujind" [Rom. 12, 11].

Intre Liturghie şi predică trebue să existe un raport strâns şi neîntrerupt, care să coordoneze partea mistică a cultului divin, cu cea didactică. Una se condiţionează, se cheamă şi se completează pe ceealaltă. Dovada cea mai evidentă o avem în faptul că, după răsboiu şi în timpul din urmă, acele biserici încep a fi mai cercetate în cari se interpretează cuvântul adevărului creştin, deci în cari se predică.

Strigătul timpului e: să se predice, să se tâlcuiască cuprinsul şi tainele Evangheliei sfinte şi ale Sf. Liturghii. Azi „predica e în simţirea vremii», în ritmul vremii. Omenirea e însetată şi deşi-i pe „calea cea largă" care duce la pierzare, caută paginile Evangheliei şi bate pe la uşile bisericilor, pentru a

întrezări şi regăsi „calea cea strâmtă, care duce la viaţă". Aleargă în multe părţi ca să-şi găsească sănătatea, pacea şi odihna, şi să afle un razim aspiraţiilor sale vecinic nemulţumite. Insă liniştea şi limanul e în urmă [nu înainte pe calea cea rea], în grădina paradisului perdut al Evangheliei împărăţiei lui Dumnezeu, la picioarele Mântuitorului şi în faţa Sf. Potir.

Purtătoarea acestei misiuni izbăvitoare, de vindecare a unei omeniri bolnave, — alăturea de acţiunea socială bine organizată a Bisericii — este puterea predicei, care trebue înviorată şi aşezată în drepturile ei imprescriptibile, ca şi pe vremea Apostolilor şi a veacurilor de aur ale creştinismului, cum a fost pe timpul unui Ioan Gură de aur, când creştinii erau atât de pasionaţi pentru predică, încât la un moment dat au putut să strige: „Mai bine soarele să nu-şi arate faţa, decât Ioan să tacă".

Predica este chemată să scoată în evidenţă dogmatica, istoria şi estetica cultului creştin ortodox şi să strige cu tărie oamenilor cari au urechi de auzit, ca să audă şi să înţeleagă adevărurile universale şi eterne ale creştinismului, cari din nou trebue să fie ctitorii sufletului omenesc. In acest scop, cu titlu de colaborare şi ajutor preotului, editarea unei bune cazanii ar fi încă o imperioasă trebuinţă a timpului.

*

In concluzie „temeiul legăturilor păstorului cu păstoriţii stă în Sf. Liturghie cu predică", în jurul cărora se grupează în cercuri concentrice toată activitatea misionară şi pastorală, socială şi culturală a preotului.

Sf. Liturghie, care să fie executată în mod demn şi solemn şi autentic interpretată în actele şi momentele sale esenţiale de sfinţire şi înobilare cu esenţă divină a vieţii umane.

Predica, cu sbor, cu suflet şi cu pricepere, este chemată ca prin graiu de apostoli să pună în acord sufletul omenesc cu seninătatea ceriului, să creeze o atmosferă supranaturală favorabilă pentru reali-

zarea împărăţiei lui Dumnezeu pe cum în cer şi pe pământ, pregătind, după cuvântul Sf. Scripturi un pământ nou sub un cer nou.

Liturghia cu predica, armonizate amândouă în tendinţa de înălţare şi spiritualizare a omenirii, îşi vor ajunge apogeul atunci, când vor fi cucerit şi desăvârşit o Biserică vie şi activă a Sf. Duh, — o omenire transfigurată şi consacrată la picioarele Mântuitorului, în faţa Sf. Potir şi la adăpostul Evangheliei împărăţiei lui Dumnezeu.

Liturghia-i o comoară şi predica o putere. Poporul român păstrează cu sfinţenie cultul Euharistic mai pe sus de orice valori pământene.

Atârnă de zelul, înţelepciunea şi idealismul preotului drept-credincios, ca prin puterea predicii să valorifice comoara Sf. Liturghii în viaţa harică a credincioşilor, pentru a o închina prin «Domnul Euharistic" nemuririi şi prin aceasta lui Dumnezeu, perfecţiunea absolută şi eternă. **Pr. Ilarion V. Felea.**

Două acte despre intervenţia episcopului Vasile Moga pentru românizarea episcopiei de Arad. [1]

I. Epistola lui Moga către arhiepiscopul Vienei. [2]

Alteţa Voastră Serenissimă, Inalt Prea Sfinţite Domnule Arhiepiscop, Preagraţioase Protector!

Provocat prin cererea multor preoţi ortodocşi din eparhia arădană şi cu deplină încredere în graţia şi protecţiunea Alteţei Voastre Serenissime îndrăznesc să fac, cu toată supunerea şi umilinţa, această recomandare şi cerere.

Deşi eparhia arădană constă numai din parohii româneşti, totuşi n'a avut nicicând norocul să obţină arhipăstor sufletesc român, căci Mitropolitul dela Carloviţ şi episcopii de sub jurisdicţia sa, de alegerea cărora depinde numirea episcopului ortodox

[1] Traduse din nemţeşte din Arhiva Statului din Viena.
[2] K. A. ad 289—1816.

de Arad, sunt toţi Sârbi şi astfel îşi dau voturile totdeauna pentru Sârbi, cu toate că şi din neamul românesc se află în clerul de acolo persoane vrednice pentru această demnitate, anume: Ioan Mihuţ, profesor în Arad şi director şcolar în Caransebeş, — Isaia Belesan,[1] Arhimandritul episcopului Bucovinei şi Nestor Ioanovici, egumenul mănăstirii Besenova.

Dat fiind, că încrederea clerului şi a comunităţii într'un episcop din neamul lor e mai mare, apoi că un astfel de episcop trebue să simtă şi el înclinare naturală cătră comunitatea de acelaş neam cu el, iar dimpotrivă, precum dovedeşte experienţa, episcopii sârbeşti îşi bat foarte puţin capul cu promovarea culturii de tot necesare a clerului român, va fi pentru acest cler cel mai mare noroc, dacă Maiestatea Sa va binevoi în prea înalta sa graţie să umple postul vacant de episcop aradan printr'un episcop român.

Spre a ajunge acest scop a fost deja trimisă o deputaţiune românească la prea înalta curte şi eu ca vecin şi coreligionar de acelaş neam am fost rugat să conlucrez în acest scop după puteri, aflând eu această rugăminte justă şi întemeiată şi sprijinit pe graţia Voastră serenissimă de a-mi fi permis părinteşte, când am avut fericirea de a Vă face cu deplină supunere vizita în Viena, ca să Vă prezint eventuale cereri decâte ori voi avea, îmi iau libertatea să rog cu toată umilinţa Alteţa Voastră Serenissimă să binevoiţi a exopera prin intervenţia puternică a Alteţei V. S. la M. Sa prea milostivul monarh, ca să fie numit episcop la Arad unul din Românii susnumiţi sau şi altcineva din aceeaş naţiune.

Românii din Ardeal se simt fericiţi pentru binefacerea de care au fost, între altele, împărtăşiţi, de a fi obţinut episcop din mijlocul lor şi îşi dau silinţa să se facă din ce în ce mai vrednici de această prea înaltă graţie prin fidelitate neclintită şi alipire de monarhul animat de sentimente aşa de părinteşti

[1] E vorba de Baloşescu, episcopul Bucovinei dela 1823.

faţă de ei şi se grăbesc cu sutele să se cultive şi să se deprindă în virtuţi, odatăce li s'au deschis atât de frumoase perspective prin graţia preaînaltă, specială. Toate acestea ar fi de aşteptat cu încredere şi dela clerul şi poporul ortodox din eparhia Aradului, dacă cererea lor ar fi din prea înalta graţie îndeplinită. Cu aceasta rămân cu cel mai profund respect al Alteţei Voastre Serenissime Arhiepiscopale preasupus serv

Vasile Moga

Sibiiu, la 29 Iunie 1816. *episcop ort. al Transilvaniei.*

II. Votul consilierului de stat Lorenz[1]

cu privire la cererea adresată de episcopul ort. al Transilvaniei Vasile Moga la 29 Iunie 1816 arhiepiscopului Vienei pentru sprijin în scopul ocupării episcopiei ortodoxe aradane printr'un preot român.

Această cerere aţi binevoit M. V. a o preveni prin îndrumarea dată comisarului cesaro-crăiesc pentru alegerea de episcop dela Arad ca această alegere să fie condusă într'acolo, ca să fie ales de preferinţă un preot român, din motivele importante, induse aici de episcopul Moga, cari au fost produse şi mai nainte atât în recursul respectiv al deputaţilor naţionali, cât şi în părerea cerută în aceasta chestie dela episcopul unit din Oradea, Vulcan.

Trebue deci să aşteptăm încă rezultatul alegerii. De acesta va atârna, ca actele de alegere să fie aprobate de M. V., sau va fi nevoie de alte dispoziţii, la cari apoi în tot cazul vor fi consideraţi şi candidaţii propuşi de Moga pentru episcopie. In vederea acestora să se lase cererea lui în suspensie până atunci şi deocamdată să se păstreze la acte.

Rezoluţie: ss. *Lorenz.*

Veţi reţine deocamdată scrierea episcopului Moga spre utilizarea cuvenită.

Baden, la 21 Iulie 1816. ss. *Franz.*

Şt. Lupşa.

[1] K. A. 289—1816 ad N. 608.

Biserica ortodoxă română din America.

(Sfârşit).

Congresul a ţinut cinci şedinţe, în care s'au desbătut referatele celor patru comisiuni: organizătoare, bisericească, culturală şi a relaţiilor externe. Procesele verbale ale şedinţelor s'au publicat în ediţia specială a gazetei: „Tribuna Română" dela Detroit şi s'au retipărit într'o broşură dimpreună cu raportul meu general.

Decisiile cele mai importante sunt:

1. Reorganizarea parohiilor, care vor fi asociarea tuturor familiilor ortodoxe din colonii.

2. Unificarea Statutelor şi acceptarea Legii şi Statutului de organizare a Bisericii din Patrie.

3. Instituirea Comisiei interimare, constătătoare din patru preoţi şi opt mireni, complectată cu medicii Dr. Leucuţa Tr. şi Dr. Iosif, iar ca jurisconsult avocatul Ioan Dinu, din Detroit.

4. Infiinţarea Episcopiei misionare a Românilor ortodocşi din Statele Unite şi din Canada în legătură cu Sfântul Sinod al României.

Toate Comisiile au venit cu propuneri şi Congresul le-a adoptat. Unele decizii vor putea fi realizate imediat, altele treptat, iar altele prin solicitudinea factorilor cu cădere din Patrie.

Printre acestea din urmă menţionez îndeosebi:

1. Clarificarea situaţiei preoţilor hirotoniţi în America.

2. Provederea cu manuale religioase şi naţionale a şcolilor catehetice.

3. Echivalarea bacalaureatului din America cu cel din Ţară şi primirea în universităţile româneşti a tinerilor români din America, spre a creşte conducători ai vieţii româneşti din sânul coloniştilor.

În ultima zi a Congresului ne-a onorat cu prezenţa sa domnul ministru, George Creţianu, care luând cunoştinţă despre cele hotărâte, într'o vorbire înţeleaptă şi obiectivă şi-a exprimat nădejdea că

acest congres va însemna o eră nouă în vieaţa Românilor din America.

In general constat, că acest Congres n'a făcut tot ce aşteptam să facă, dar puţine lucruri a făcut ce n'aş fi dorit să facă.

Congresul a lansat următorul manifest:

In numele Tatălui şi al Fiului şi al sfântului Duh,

Invrednicindu-ne Dumnezeu de-a ne întruni la Detroit în primul Congres bisericesc, clerul misionar aparţinător sf. noastre biserici ortodoxe autocefale române dimpreună cu reprezentanţii mireni ai parohiilor ort. române din Statele Unite ale Americei de Nord şi din Canada, ascultând raportul P. C. Tr. Scorobeţ, delegatul Sf. Sinod din Bucureşti şi consilier arhiepiscopesc al I. P. S. Sale Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan din Sibiu, am cercetat cu răgaz în zilele de 25—28 Aprilie A. D. 1929 situaţia religioasă a Românilor ortodocşi, aflători pe aceste plaiuri şi am decis închegarea tuturor parohiilor într'o organizaţie generală misionară, menită să cuprindă întreaga suflare ortodoxă română din America de Nord.

Rugăm pe Preasfinţitul Sinod din Bucureşti şi autorităţile legale, să ia sub ocrotire organizaţia noastră, adecă ***Episcopia misionară ort. rom. din Statele Unite şi Canada****, ca provincie misionară a sfintei noastre Biserici autocefale ortodoxe române şi să dea tot sprijinul, ca râvna coloniştilor noştri pentru credinţa strămoşească să găsească în noua organizaţie teren de desvoltare spre întărirea legăturilor cu Biserica mamă şi spre deplina manifestare a libertăţii religioase, acordate de legile ţării acesteia.*

Adresăm cea mai călduroasă chemare către toată suflarea românească din America de Nord, ca să sprijinească cu sufletul şi cu întreaga fiinţă aceasta organizaţie, menită a fi un instrument pentru sălăşluirea în vieaţa noastră a idealului religios dat nouă de Domnul şi Mântuitorul nostru Isus Hri-

stos şi a tuturor comorilor sufleteşti, păstrate de sfânta noastră Biserică ortodoxă, spre mântuirea sufletelor noastre şi a generaţiilor viitoare din America de Nord.

«Doamne, Doamne caută din cer şi binecuvântă via aceasta, pe care a zidit-o dreapta ta şi o desăvârşeşte pe ea!»

[Urmează subscrierile tuturor reprezentanţilor].

VI. Relaţiile externe.

Există un spirit american, deosebit de spiritul european şi neasemănător spiritului oriental. Profesorul James Bryce, Iohn Morley, M. Bourget, Prof. Münsterberg şi mai recent Hermann Keyserling au analizat spiritul american cu deplină inteligenţă şi cu orizonturi largi. Deosebirea dintre spiritul american şi cel european se remarcă şi la Românii noştri. *Colonistul român n'a rămas ceeace a fost când a debarcat în portul american şi s'a desvoltat în altă direcţie decât compatrioţii lor din Ţară.*

Exclusivismul de rasă şi cel confesional au slăbit, cele două forţe misterioase de conservare şi evoluiază spre americanism.

Copiii de şcoală vorbesc mai bucuros limba engleză, se fălesc că sunt americani, iar pe părinţii lor îi consideră „străini". Bărbaţii se asimilează mai uşor decât mamele.

Bisericile şi confesiunile de peste Ocean sunt factori puternici de americanizare. Ele tind să integreze în acelaş ritm vieaţa spirituală a tuturor creştinilor din America.

Disputele teologice, suspicionările reciproce şi antagonismul confesional s'au stâns într'un armistiţiu vechiu şi toate cultele de seamă alcătuesc un front comun de cooperare şi federalizare.

Fenomenul acesta e necunoscut în Europa deşi mulţi oameni de seamă sunt de părere, că sufletul

nou al Europei de după răsboiu tinde să realizeze: înfrăţirea bisericilor şi o largă cooperare pe teren practic, prin ceeace se va recâştiga prestigiul de odinioară al Bisericilor creştine.

Simbiosa creştină din America a evoluat treptat, pe când în Europa a fost nevoe de Răsboiul mondial, care n'a fost o nebunie, ci o necesitate psihologică spre o renaştere spirituală generală. Necesitatea relaţiilor externe pentru credincioşii din America nu e de ordin academic şi practic.

Mulţi copii orfani, de care nu e cine să se îngrijească în coloniile noastre, sunt plasaţi în orfelinatele confesiunilor americane. Bolnavii noştri, ajung în spitalele misiunii interne şi sunt îngrijiţi de confesori americani. Tot astfel cei din penitenciare. Dar există instituţii supraconfesionale, în care clerul de toate confesiunile ţine regulat conferenţe şi aranjează cruciade împotriva plăgilor morale din America. Clerul nostru misionar stă la periferia acestor curente, dar credincioşii trăesc de-avalmă cu Americanii.

A) Relaţiile cu ortodocşii.

In prezent sunt în Statele Unite 2 milioane de ortodocşi cu 13 Ierarhi; patru Episcopi ruşi cu un Mitropolit, patru greci dintre cari unul e Arhiepiscop, un Episcop sirian în legătură cu Ruşii şi unul dependent de patriarhia Antiohiei şi un Episcop sârbesc. Sunt 900 preoţi ortodocşi.

Patriarhia din Constantinopol prin tomosul din Martie 1922 a recunoscut independenţa Bisericii greceşti din America, iar Ierarhii ruşi în Congresul bisericesc din Detroit în anul 1923 s'au constituit în Biserică independentă numită: „Sfânta Biserică răsăriteană ortodoxă catolică şi apostolică din America de nord". Cu această organizaţie au intrat în legături şi o seamă de preoţi din coloniile noastre, dupăcum arată următorul document:

Consistoriul provizor al Episcopiei Ortodoxe Române autonome din Statele Unite ale Americei.
1225 Marcy St., Akron, Ohio.

Cinstite Părinte!

Potrivit cu hotărârea conferenţei preoţilor Ortodocşi Români Americani, ţinută în şapte Octomvrie 1924 la Pittsburgh, Pa., sub auspiciile P. Sfinţitului Adam, Episcop Ortodox Rus — avem onoarea a vă trimite o copie de pe procesul verbal încheiat în această conferenţă şi a Vă ruga, să Vă pronunţaţi asupra hotărârilor conferenţei până în cel mult 10 zile dela primirea acestei copii. Nu ne îndoim că Sfinţia Ta Te vei alătura la acţiunea noastră şi ne rugăm, să trimiteţi declaraţia de alipire secretariatului Episcopiei: Rev. Alexandru Bogioaca. Iar sumele de câte 5 dolari pe lună, fixate la Nrul 5 din hotărârile unanime ale conferinţei, Te rugăm, să binevoiţi a le trimite cât mai curând cassarului Episcopiei: Rev. Traian Birău, P. O. Box 564, So. St. Paul, Minn. Ca să putem încorpora Organizaţiunea noastră şi porni cu redactarea „Luminei".

Rev. **A. Bogioaca,**
secretar.

PROCES VERBAL.

Conferenţa preoţilor Ortodocşi Români Americani, adecă hirotonisiţi aici, în America, de către Episcopii Ortodocşi Ruşi, — ţinută în 7 Octomvrie, 1924, în oraşul Pittsburgh, Pa.

Prezenţi sunt: Prea Sfinţia Sa Adam Filipovsky, Episcop Rus, secretarul Prea Sfinţiei Sale: Părintele V. Kostishac, preoţii Români: Dr. L. Gherman, I. Jida, A. Bogioaca, T. Birau, M. Benchea, I. Ghenie, N. Mihaiu.

Şi-au scuzat absenţa şi au declarat că vor primi rezoluţiile conferenţei, preoţii: V. Bălănescu, I. Moloci, A. Stoiciţa, I. Popoviciu şi Pavel Crăciun.

Absenţi fără scuză sunt preoţii: G. I. Coste, P. Negovan, G. Branutiu, C. Mechea, A. Nanu, I. Moisa, T. Andrica.

Conferenţa se deschide, cu rugăciunea „Impărate ceresc" la orele 2·10 P. M. de către Dr. L. Gherman.

Se aleg prin aclamațiune: P. S. S. Episcop Adam de președinte de onoare, A. Bocioaga de interpret al Episcopului, Dr. L. Gherman de președinte, Nichifor Mihaiu de secretar.

Hotărârile unanime ale conferenței sunt:

1. Preoții Ortodocși Români Americani trec, în afaceri spirituale sub jurisdicția Episcopului Adam, urmașul canonic al fostului episcop Stefan, și vor rămânea sub jurisdicția aceasta până la dobândirea unui episcop român propriu, când episcopul Adam se deobligă a le da slobozenie.

2. Biserica Ortodoxă Română din Statele Unite ale Americei de Nord se reorganizează și se înregistrează cât mai curând în forma unei filiale autonome a Bisericii autocefale din România, în frunte cu un Episcop Român ales de românii de aici față cu carele Mitropolitul primat din București să aibă toate drepturile de onoare, dar carele de altfel să-și aibă, în afaceri spirituale și dogmatice, autoritatea nemijlocit supra pusă aici, în Statele Unite, în Sinodul tuturor episcopilor Ortodocși Americani.

3. Intreg teritoriul Statelor Unite se împarte deocamdată în 3 protopopiate: *a)* al Philadelphia-ei, *b)* Clevelandului și al Chicago-ului, și se aleg de protopopi provizori: T. Birău pentru Philadelphia, A. Bogioaca pentru Cleveland și Dr. Lazar Gherman pentru Chicago. Acești trei protopopi alcătuiesc Consistorul provizor al Episcopiei Ortodoxe Române Autonome din Statele Unite. Dr. Gherman va fi președintele, Alexandru Bogioaca secretarul, și Traian Birău casierul acestui Consistoriu.

4. Consistorul provizor are a fixa textul definitiv al uricului de încorporarea Episcopiei, a săvârși împreună cu mirenii distinși, aleși după buna lui chibzuință, încorporarea Episcopiei și a convoca apoi împreună cu mirenii ce vor fi subscris uricul de încorporare, un sinod, alcătuit din acei preoți și din delegații mireni de ai acelor parohii, cari vor adera la uricul de încorporare. Și acest sinod, ca cel mai înalt for administrativ al Episcopiei, va hotărâ amănuntele conducerii episcopiei și va alege funcționarii definitivi ai ei.

5. Fiecare preot Ortodox Român American cu parohie e obligat a da pentru fondul episcopiei suma de câte 5 dolari lunar, fie dela sine, fie că-i va colecta de pela creştini, iar preotul care va dobândi pentru Episcopie vr'o danie mai mare, fie'n bani gata, fie'n avere nemişcătoare, va avea titlul de drept la o distincţie deosebită din partea Episcopului.

6. Indată ce cheltuielile încorporărei vor fi acoperite, „Lumina" va reapărea în condiţiunile ei vechi.

7. La cazul că ţine administratorul protopopesc Murăşan sinodul protopopesc, anunţat în „America" preoţii Români Americani au a sprijini, prin parohiile lor, alegerea de delegaţi, care le sunt binevoitori, şi a împedeca cu ori ce preţ alegerea de delegaţi neprielnici iar în sinod preoţii Români Americani au a fi numai decât reprezentaţi prin: Dr. Lazar Gherman, Miron Benchea, Grigoriu I. Coste, A Bogioaca, Traian Birău, Ioan Popoviciu şi N. Mihaiu.

8. P. S. Sa Episcopul Adam se obligă a intra numai decât în corespondenţă personală cu Mitropolitul Sibiului spre a-l determina, să-şi părăsească ţinuta neexplicabilă şi imposibilă în chestiunea recunoaşterii preoţilor Români Americani.

9. Părintelui Ioan Podea din Youngstown, Ohio. Consistorul provizor are a exprima în numele conferenţei, sincere mulţumite pentru aprecierea justă a preoţilor Români Americani.

10. Consistorul provizor are a trimite câte o copie a acestui proces verbal fiecărui preot Român American învitând însă pe acei preoţi cari n'au fost de faţă la conferenţă, să se pronunţe până în cel mult 10 zile dela primirea copii asupra hotărârilor conferenţei: preoţii care n'ar urma învitării acestei, au să fie reportaţi Episcopului Adam şi judecaţi conform canoanelor.

Conferenţa se încheie la orele 7 seara cu rugăciunea „Cuvine-se cu adevărat", şi cu mulţi ani Episcopului Adam.

Dr. Lazar Gherman, preşedinte.

Nichifor Mihaiu, secretar.

Curând după conferenţa preoţească dela Cleveland, în care s'a redactat documentul de alipire a Preoţilor misionari către Sf. Sinod al României şi către Delegatul acestuia: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Transilvaniei, am trimis o adresă P. S. Episcop Adam Filiposky la New-York prin care arătam rostul misiunii mele şi rugându-L să renunţe la orice amestec în afacerile clerului şi credincioşilor noştri. Preoţii hirotoniţi de fostul Episcop Stefan Dzubay şi P. S. Sa, şi de P. S. Sa Arsenie Episcop canadian din Winnipeg, Manitoba n'au pregătire teologică şi nu întrunesc condiţiile canonice, unii fiind de două şi de trei-ori căsătoriţi; alţii s'au căsătorit şi după hirotonire, din care pricină Sf. Sinod nu le va recunoaşte hirotonia şi va trage la răspundere pe Ierarhii care i-au hirotonit.

La această adresă am primit următorul răspuns în traducere românească:

New York, N. Y., Martie 11 1929.

Rev. **Tr. Scorobeţ,** Delegatul Sfântului Sinod al României.

Detroit, Mich., 325 E. Warren Ave.

Cucernice Părinte!

Am primit scrisoarea D-tale cu înştiinţarea asupra misiunii, încredinţate de către Sinodul Românesc în chestia Parohiilor ort. române din Statele Unite. Drept răspuns trebue să accentuez că eu nu mi-am asumat mie şi nici nu am luat asupra mea rolul de a mă ingera în afacerile Bisericii voastre de aici. În anul 1923, îndată după renunţarea Episcopului Stefan, clerul vostru român, care aparţinea jurisdicţiei misiunii ort. ruseşti, a convocat o Conferenţă la Pittsburgh. Pa. şi m'au rugat să-i iau sub supraveghere duhovnicească şi au ales administrator pe Dr. Lazar Gherman.

Dela acea dată n'am primit nici un protest, nici din partea autorităţii voastre bisericeşti superioare, nici din partea Clerului vostru şi n'am avut nicio cunoştinţă de sosirea D-tale cu autorizaţie din partea Sinodului din România. Tot ce am făcut, a fost la

avizul lui Dr. L. Gherman, despre care am crezut că lucrează potrivit dorinţelor Clerului vostru şi cu nevoile acelei Biserici.

În privinţa hirotonirilor candidaţilor, prezintaţi mie de către Rev. Gherman, trebue să declar că ele au fost puţine şi potrivit regulelor din Biserica noastră, fiecare candidat înainte de hirotonire a avut să declare cu jurământ pe sfânta Evangelie la toate întrebările relative la pregătirea, moralitatea şi situaţia sa matrimonială.

Acel chestionar li s'a dat spre complectare sub jurământ şi cu alte puncte canonice, de faţa susnumitului Gherman.

D-ta să înţelegi, că în actele mele, Eu am procedat totdeauna *bona fide* şi nu m'am cugetat să fac vr'un rău Bisericii voastre. Cunoscând personal pe Dr. Gherman, care de ani de zile e preot ort. sub jurisdicţie rusească, fiind de faţă la Conferenţa preoţească, în care a fost ales administratorul lor şi fiind rugat de către Clerul Român la Conferenţa din Pittsburgh, să-i iau sub tutela mea duhovnicească — n'am făcut nici un pas fără ştirea şi aprobarea Părintelui Gherman.

De aceea, nu pot înţelege Părinte, când scrii că hirotonirile săvârşite, fie de fostul Episcop Ştefan, ori de către mine, ori precum spui de Episcopul grec, nu vor fi recunoscute.

Eu presupun, că ai cunoştinţă de statul Bisericii ortodoxe de aici. In considerarea priorităţii misiunii ort. ruseşti, nu i s'a negat dreptul legăturilor frăţeşti cu diferitele ramuri naţionale ortodoxe, în special când ele nu-şi aveau Episcopi proprii, care să supraveghieze credincioşii.

Aceasta desigur nu înseamnă că eu vreau să te stânjenesc, ori să te împiedic în lucrarea ce ai de îndeplinit pentru credincioşii români, mai ales că eşti trimisul Sfântului Sinod.

Ca Episcop ortodox nu voiu consimţi niciodată să fac vr'un rău ortodoxiei voastre, ci doresc să fiu totdeauna în reale legături frăţeşti cu sfânta maică Biserică ortodoxă.

De aceea aş fi de părere că nu era necesar să intervii în asemenea chestii la Legaţia românească, dacă m'ar fi înştiinţat Sfântul Sinod despre intenţiile sale sau de alte recercări.

Insă niciodată şi nimenea nu m'a înştiinţat despre chestiile Bisericii voastre de aici.

Aceasta este esplicarea mea şi sper că vei vedea într'ânsa dorinţa mea de a fi în pace cu Biserica voastră şi a nu mai avea amestec în afacerile voastre.

Al D-tale în Isus Hristos:

Episcop **Adam** m. p.

După primirea acestui răspuns am convenit cu Excelenţa Sa dl ministru G. Creţianu, căruia i-am trimis o copie, să nu mai intervie la Episcopul rusesc în chestia hirotonirii de preoţi români.

Am trimis însă a doua adresă P. S. Adam arătând că profesorul Lazar Gherman n'are carte canonică nici autorizaţie să organizeze Biserica română independentă în America şi întreagă acţiunea sa e întreprinsă pe risc propriu şi nu e secondat de preoţii misionari. L-am rugat pe P. S. Sa să binevoiască a dispune alcătuirea tabloului complect al tuturor preoţilor hirotoniţi la New-York spre a-l prezinta autorităţii bisericeşti din Patrie. N'am primit tabloul cerut iar în Maiu înainte de plecare, m'am prezintat la cancelaria episcopească dar lipsind P. S. Sa de acasă nu mi s'au pus la dispoziţie actele necesare.

Cu Episc. rus Arsenie din Winnipeg în Manitoba situaţia e mai gravă. P. S. Sa hirotoneşte şi azi preoţi cari au inundat coloniile româneşti. Aceştia sunt obligaţi a plăti lunar câte 10 dolari la întreţinerea episcopiei. Ceice nu plătesc regulat această taxă sunt scoşi din slujbă.

Agitaţiile pe chestia calendarului îndreptat sunt încurajate de călugării dela Sf. Munte şi de Ruşi, care văd în orice inovaţii opera distructivă a Bisericii sinodaliste, cunoscuta Biserica vie, care are un arhiepiscop căsătorit, Kedrovsky la New-York.

B] Biserica anglicană.

Toţi ortodocşii din America susţin prin ierarhii lor legături frăţeşti cu această Biserică. I. P. S. Mitropolit Platon, dupăce a fost îndepărtat dela Catedrala Sf. Nicolae din New-York, a primit dela Anglicani o frumoasă biserică, transformată în catedrală ortodoxă. Arhiepiscopul Nicolae din Sârbia, în călătoria sa misionară în America a slujit în New-York, la sfinţirea episcopului anglican Manning, a luat parte la diferite festivităţi bisericeşti anglicane, a predicat de pe amvoane anglicane şi a ţinut conferenţe despre Biserica Sârbească. P. S. Sa se bucură de bună reputaţie înaintea Anglicanilor. Episcopul Darlington din Harrisburg a zidit trei biserici ort.-ruseşti în eparhia sa. Colonia noastră din Philadelphia Pa, a primit o biserică anglicană, în care s'a închinat şi M. Sa Regina Maria, când a făcut călătoria sa în America.

Când am sosit la New-York astă toamnă, am prezintat P. S. Episcop Dr. Murray, preşedintele Congresului Bisericii anglicane din America, o adresă din partea I. P. S. Mitropolit Nicolae despre rostul misiunii mele. Cu acel prilej am vizitat şi pe P. S. episcop Manning dela New-York pe care l'am cunoscut la Congresul dela Stockholm şi dela Lausanne.

La New-York e sediul Comisiunii anglicane pentru relaţiile cu ortodocşii în frunte cu Dr. E. Emhardt, pe care de asemenea l-am cercetat.

In toate centrele americane am făcut vizită Episcopilor anglicani, la Pittsburgh, Erie, Cleveland, Detroit, Chicago, St. Paul, So. Omaha. P. S. Shayler din Omaha, aflând că parohia noastră e vacantă de opt luni şi credincioşii trec la baptişti, instalându-se un propagandist sectar M. Oancea într'o capelă, lângă biserica noastră — s'a angajat personal să meargă la Dumineca Tomii în biserica noastră, să facă o rugăciune şi să predice despre însemnătatea Bisericii ortodoxe. A luat măsuri să trimită un preot dela catedrala sa, cunoscător al rându-

lilor Bisericii ortodoxe, care de două ori pe lună va predica gratuit în biserica noastră până vom avea preot stabil în colonie. Am rânduit pe preotul misionar Andreiu Moldovan din St.-Paul să meargă şi Sf. Sa odată pe lună la acea biserică şi împreună cu delegatul Episcopului Shayler să ţină la olaltă credincioşii. Aceştia m'au informat că P. S. Episcop Shayler s'a rugat cu ei în bisericuţa lor, i-a întărit în credinţă şi le-a pus în vedere că le va da şi un ajutor material spre a susţine preot stabil în colonie. De asemenea sunt mulţumiţi şi cu predicile delegatului episcopesc.

Din prilejul morţii în Lausanne a Episcopului Brent dela Buffalo, un mare apostol al înfrăţirii bisericilor, care a dovedit că poate cineva să-şi iubească biserica sa şi în acelaş timp creştinătatea întreagă, am adresat o scrisoare de condoleanţă Preşedintelui Congresului bisericesc anglican, drept răspuns am primit următoarele:

Prea Cucernice Părinte,

Noi apreciem foarte mult condoleanţele din partea Dv. şi a Clerului misionar ort. român în jalea profundă pentru trecerea la cele eterne a Episcopului Brent.

Asistenţa rugăciunilor Voastre şi simţemântul mutual al unei încercări comune ne va consola în marea noastră durere.

Mulţumindu-ţi, sunt al Preacucerniciei Tale în Hristos şi Biserica sa credincios.

New York, 4 Aprilie 1929.

Iohn G. Murray **m. p.,**
Episcop President.

Cu acest Venerabil Episcop am avut prilej a mă întâlni şi la Congresul anual al Bisericii anglicane, întrunit la Ann Arbor în 15—19 Maiu 1929, unde Episcopul din Detroit a raportat Congresului despre înfiinţarea unui Club anglo-ortodox, iniţiat cu conlucrarea mea şi a preotului misionar Octavian Mureşan din partea ortodocşilor şi a Preotului şef

al catedralei anglicane din Detroit. Acest club a reunit pe toţi preoţii ortodocşi români, ruşi, greci, sârbi, bulgari şi pe cei anglicani la întruniri în fiecare săptămână, spre a se cunoaşte şi a se ajuta reciproc. Clubul va continua să întrunească şi mirenii acestor biserici, reuniunile de femei şi asociaţiile tinereşti.

Exemplul celor din Detroit va fi generalizat în toată America.

In fine amintesc că fiind în New-York la 30 Maiu a. c. am fost invitat la festivitatea de încheere de an la facultatea teologică anglicană şi la banchetul şcoalei. Distinsul profesor Dr. Frank Gavin m'a prezintat celor trei Episcopi care luau parte la festivitate şi corpului profesoral. Aceştia s'au interesat de situaţia Bisericii noastre din patrie, şi au dorinţa să intre în legătură cu teologii noştri. Profesorii Frank Gavin, Easton şi Hodgson mi-au comunicat că la anul viitor vor veni în Ţara noastră să ne viziteze. Cu multă bunăvoinţă savantul profesor Frank Gavin mi-a dat autorizaţie să pregătesc traducerea în limba românească a lucrării sale: *Cugetarea greacă*, scrisă din prilejul aniversării Sinodului niceean. Facultatea teologică anglicană are mulţi studenţi ortodocşi, printre care şi primul student român: Florea Găldău, lic. al fac. teol. dela Bucureşti, care a organizat şcoala de catehizaţie românească la biserica preotului Dr. Darlington.

C) La Conciliul federal.

Confesiunile protestante din America de nord cu 80 mil. credincioşi, au la New-York cartierul general. Secretarul general al Conciliului a vizitat anul trecut Ţara noastră şi a publicat o dare de seamă obiectivă despre cele experiate în călătoria sa prin România. I-am făcut o vizită şi astă toamnă, iar la plecarea spre casă, m'a avizat că membrii Conciliului federal doresc să iau parte la o masă comună la Clubul Aldine, în 31 Maiu a. c. Cu acel prilej s'au întrunit acolo peste 30 de persoane oficiale, dignitari bisericeşti şi profesori de teologie.

La banchet, secretarul general Dr. Macfarland a vorbit despre referinţele religioase din Ţara noastră, despre semnificaţia participării delegaţilor Bisericii noastre la Congresele mondiale religioase. Trecând apoi la misiunea mea în America şi-a exprimat nădejdea că factorii competenţi din Patrie se vor îngriji de aici înainte ca organizarea bisericească să fie accelerată, să avem şcoli pentru educaţia religioasă a elevilor de şcoală şi a celor adulţi, cari în lipsa acestora sporesc contingentul cetăţenilor indezirabili ai Americii. Ei să fie consideraţi, ca fiul plecat din sinul familiei, de care părinţii sunt datori să se îngrijească mai mult decât de ceice trăesc în casa lor.

A vorbit şi Prof. Dr. Emhardt, spunând că pentru întâia oară Biserica românească a trimis un delegat oficial să ia contact cu reprezentanţii cultelor din America. Aşteaptă că cel dintâi stat ortodox din Europa să aibă în America şi biserica cea mai bine organizată.

Pe urmă am luat cuvântul şi am arătat rostul misiunii mele. Credincioşii noştri — am spus — îşi dau seamă că trăesc într'o ţară cu profunde instincte religioase. Pe catolici şi pe protestanţi nu-i cunoaştem numai din America, ci din istorie, trăind acasă alăturea de ei şi printre noi care respectăm şi suntem toleranţi faţă de orice credinţă. Biserica noastră să întemeează pe principiul autorităţii şi pe această cale ajungem în posesiunea experienţii acumulate a trecutului. In America se dă întâietate principiului libertăţii şi generaţia tineră, încântată de libertate e ispitită să abandoneze autoritatea şi cu docilitate naivă se lasă robită de teorii moderne.

Când însă vom complecta organizarea bisericească, vor ajunge şi coloniştii noştri în condiţii normale de progres. In această patrie ai noştri — o infimă minoritate reprezintă o tradiţie venerabilă vrednică de respectul majorităţilor religioase. In loc să tindeţi aici în America spre uniformitatea

vieţii religioase, e preferabil să aveţi unitate în varietate. In Ţara noastră suntem în majoritate. Nu înţelegem ca din faptul majorităţii noastre acasă să avem privilegii în dauna minorităţilor. Regimul privilegiilor a încetat de când a luat fiinţă România întregită. La Conciliul Federal au intrat adeseori reclamaţiuni în contra Ţării noastre. Dar o ţară şi un neam, în care s'a creat un cult mistic lui Wilson şi Lincoln nu sunt capabile de nici o asuprire ori injustiţie.

Prea multă persecuţie a îndurat neamul nostru şi am văzut cu ochii că Dumnezeu pedepseşte nedreptatea, de aceea credem că Dumnezeu ne-a încredinţat misiunea de a întrona libertatea şi dreptatea Lui pe pământul, în care am trăit aievea religia suferinţii.

După masă am fost invitat să vizitez birourile Conciliului federal şi cum sunt organizate acţiunile mondiale ale acestui formidabil areopag.

Printre relaţiile cu alte culte e necesar să cultivăm în special legăturile cu toţi credincioşii confesiunilor din Patrie, emigraţi în America.

Relaţiile cu aceştia vor putea calma propaganda ostilă, ce se duce în contra Ţării noastre.

* * *

Acest raport se deosebeşte de raportul general înaintat Congresului dela Detroit. Acela avea în vedere mai ales stări de sub control nemijlocit. Acesta e de perspectivă, unul e analitic şi altul sintetic.

Raportul general, dimpreună cu desbaterile, s'a tipărit la Detroit într'o broşură: Congresul bisericesc dela Detroit Mich. 1929.

Din cele experiate în America şi descrise aici se desprind următoarele:

1. Spre a preface coloniile de peste Ocean într'o comunitate reprezentativă a Bisericii şi a Neamului, o reorganizare fundamentală e imperativă.

2. Inițiativa masselor a dat cele 50 biserici ort.-rom. în Statele Unite și Canada și a creat o organizație religioasă și națională cu calitățile și defectele inițiativelor populare. Prin această organizație populară, Biserica nu este în frontul vieții și bisericile, care stau îndărătul frontului sunt lipsite de prestigiu și de influință.

3. Cu elementele de conducere de azi, situația actuală n'are condiții de progres.

4. Premenirea Clerului misionar e necesară și revocarea preoților necorăspunzători. Recrutarea clerului să fie severă și instituirea lor să fie cu termin de 3—5 ani. Preoții, care funcționează peste acest termin pierd legăturile cu viața bisericească din Patrie. Din preoții misionari din America se pot recruta preoți de orașe și propagandiști, cunoscători ai metodelor moderne de păstorire.

5. Pentru salvarea prestigiului Țării și a Bisericii, să se trimită în America un episcop misionar plătit de Stat timp de zece ani, până ce Biserica de peste Ocean își va crea mijloace proprii de existență. Un episcop misionar destoinic va îndeplini și un rol însemnat diplomatic, fiind în contact permanent cu cercurile religioase americane, cu influință hotărâtoare asupra opiniei publice.

6. Și până la complectarea organizării bisericești, credincioșii să fie îndemnați: să respecteze legile Țării, în care trăiesc și obiceiurile religioase de-acolo, să facă zilnic dovada respectului legilor, să nu se amestece în chestiile politicei interne nici să facă desbinări între coloniști ci să păstreze sub egida Bisericii cea mai deplină solidaritate, să dea reprezentanților noștri diplomatici respectul cuvenit și să se orienteze după îndrumările lor apărând împreună Țara, Biserica și buna lor reputație și să stea într'ajutor tuturor Românilor, ajunși în lipsuri și năcaz.

Sibiu, 20 Iulie 1929.

Tr. Scorobeț.

Creştinismul şi aspiraţiile lumii moderne.

III. [Sfârşit].

Chestiune înfricoşată, pusă pentruca să tulbure optimismul superficial al unui mare număr dintre aceia cari se numesc creştini, optimism făţarnic, în locul căruia, cât mă priveşte pe mine, prefer neliniştea unui André Gide, chestiune care ni se ofere ca singura noastră mântuire.

Credincioşii să ia la cunoştinţă responsabilităţile lor. Duşmanii creştinismului nu sunt tăgăduitorii, ci sunt aceia care, proclamând adevărul, îl trădează totuş în viaţa lor.

Dar să nu ne mărginim numai la a reaminti lumii moderne ceeace a făcut creştinismul în trecut. Sunt în jurul nostru oameni care poartă în ei, fără ca să ne îndoim, stofă de adevăraţi creştini, şi din care facem anticreştini prin faptul că nu înţelegem problemele care-i frământă.

Acestor oameni noi trebue să le arătăm minunile pe cari le săvârşeşte creştinismul astăzi şi să le dăm dovezi vii despre adevărul mântuitor.

Fără îndoială noi trebue să fim în stare să le prezentăm o apologetică; noi trebue să facem aşa ca adevărul creştinismului să fie oferit oricărui om ce cugetă şi reflectează; dar această apologetică, oricât de necesară ar fi ea, va rămânea pururea ineficace dacă, creştinii nu i-ar servi de argumente vii.

Mai întâi creştinii care cred în Dumnezeu trebue să arete acelora care îi înconjoară, că oricine crede în Dumnezeul lui Isus Hristos nu mai are alţi Dumnezei în faţa sa. Orice idololatrie să fie exilată din viaţa lor! Ei să fie creştini care, în loc de a da impresia unei vieţi înguste, mărginite, să facă să-i răspândească în lume frumuseţea unei vieţi care nu încetează de a creşte în comuniunea lui Dumnezeu, creştini care nu identifică cauza dreptăţii sociale cu interesele lor particulare; creştini care ştiu să se libereze de prejudecăţile mediului

lor şi se străduesc să înţeleagă că, prea adeseori, înapoia ideilor care îi uimesc şi-i scandalizează, înapoia violenţelor care-i uimesc, poatecă există suferinţe de care creştinii trebue să se ocupe pentru a le vindeca; creştinii care au triumfat asupra avariţiei lor şi asupra sterilităţii inimei lor şi care în adversarul politic sau chiar în duşmanul poporului lor, văd pe omul pe care Dumnezeu l-a îmboldit la viaţă, pe omul pe care Dumnezeu îl iubeşte, pe omul pe care Dumnezeu întru atâta l-a iubit, încât pentru el cât şi pentru alţii l-a dat pe propriul său Fiu.

Iar în al doilea rând vin Bisericile! Bisericile care deasemenea nu se mai consideră ca centre de drepturi, ci ca centre de datorii şi de responsabilităţi; Bisericile care renunţă la absolutismul gândirii, care n'au frică nici de ştiinţă, nici de adevăr; Bisericile care fără îndoială nu se ţin orbeşte de nu ştiu care noutate filosofică sau socială, ci care ştiu să le vorbească oamenilor din timpul lor limba timpului lor, fără a împuţina cerinţele sfinte pe care Evanghelia lui Isus Hristos le prezintă omului, fără a ascunde lumii moderne renunţarea de sine pe care o implică concepţia creştină a vieţii.

Oare vom zice, că Bisericile trebue să se arunce în luptele politice? Nicidecum: ceea ce se petrece astăzi în Franţa catolică dovedeşte cu prisosinţă, că atunci când Biserica se lasă copleşită de ambiţii temporale şi se amestecă în conflictele politice, uitându-şi de sarcina sa spirituală, riscă să tulbure profund sufletele şi îşi pierde adevăratul său caracter, care este de a fi, înainte de orice şi oricând, şcoala oamenilor solidari. Bisericilor le revine rolul de a determina pe oamenii care găsesc în ele focarul vieţii lor spirituale să devină, în viaţa lor profesională, lucrători ai tuturor solidarităţilor voite de Dumnezeu şi profeţii unei dreptăţi mai bune şi ai cetăţii frăţeşti. Bisericilor le revine rolul de a arăta lumii moderne, care moare de egoismul său şi de vrăjmăşiile sale, realitatea frăţiei omeneşti, nu vorbind despre aceasta, ci trăindu-o.

Fraţii mei, să fim credincioşi şi să edificăm cu inimile noastre, cu iubirea noastră, cu sacrificiile noastre

astfel de Biserici de care am vorbit şi în chipul acesta vom fi făcut destul pentru a dovedi lumii moderne cât şi omului modern, că creştinismul păstrează valoarea adevărului, a mântuirii şi a vieţii şi că înzadar caută lumea modernă şi omul modern alte drumuri.

Vouă, fraţii mei necredincioşi, care vă găsiţi în această adunare, doresc să vă adresez ultimele mele cuvinte. Pentru a înlătura problema valorii voastre şi problema destinului vostru, pentru a amâna mereu pe mai târziu examenul acesteia, voi invocaţi, o ştiu prea bine, pretexte diferite: inconsecvenţele creştinilor, spiritul de conservatism sau de dominare al Bisericilor şi, peste tot, voi pretextaţi, că înaintea spiritului vostru multe chestiuni, pe care încă trebue să le examinaţi şi să le rezolvaţi, rămân în suspensie.

Permiteţi-mi să vă prezint o ultimă observaţie: aşteptând să vă hotărîţi contra sau pentru soluţia creştină a problemei destinului, pentruca să găsiţi un răspuns satisfăcător la toate chestiunile pe care le sulevează examenul său, riscaţi să nu vă hotărîţi niciodată. Şi fără îndoială este acesta un risc care multora ne face plăcere! Cu toate acestea gândiţi-vă că a nu te hotărî, însemnează a alege. Căci, în timp ce voi voiţi să trăgănaţi un răspuns, trebue să trăiţi, iar a trăi însemnează într'un oarecare chip a alege.

Trebue să alegeţi, domnilor. Aduceţi-vă aminte de cuvântul lui Charles Louis—Philippe: «Fii om, alege». Aduceţi-vă aminte de cuvântul lui Alain Fournier: «Nu este om decât acela care alege». In aceste cuvinte pare-mi-se că aud un ecou îndepărtat al cuvintelor pe care după Deuteronom, Moise le-a adresat poporului său: «Pus-am înaintea ta, viaţa şi moartea; alege viaţa».

Dar îmi veţi zice: «A alege viaţa nu însemnează oare a alege credinţa? Credinţa! Dar nu crede cine vrea».

Domnilor, să nu credeţi că voinţa voastră n'are a face nimic aici. Fără îndoială, credinţa este un dar, însă acest dar caută a se insera în voi; chiar în momentul în care nu aveţi conştiinţă de el, ea este la obârşia as-

piraţiilor voastre către o mântuire; ea vă previne în decursul suferinţelor şi în decursul neliniştei voastre. Voi trebue să răspundeţi printr'un act de voinţă, voi trebue să ştiţi şi să spuneţi, care este atitudinea pe care aveţi să o luaţi în chip liber şi moral în viaţă.

A crede în Hristos, dupăce ai recunoscut în El pe acela care ne arată sensul vieţii noastre şi ne ajută să rezolvim problema destinului nostru, însemnează a te îmbrăca în El în chip conştient şi voluntar.

Această acţiune interioară şi profundă, constitue în chip esenţial credinţa. Fică a sentimentului religios «credinţa nu devine ceeace trebue să fie, decât cu condiţia că devine un act de voinţă».

Ah, domnilor, cel puţin dacă vi se pare încă posibil să aderaţi, prin acest demers interior, la adevărul înviorător al lui Hristos, fiţi dintre aceia cari îl cercetează, nu dintre aceia cari îl cercetează cu intenţia ascunsă de a nu-l găsi nici odată; fiţi după cuvântul fericitului Augustin, dintre aceia cari îl cercetează «cum îl cercetează aceia cari voiesc să-L găsească».

A-L căuta astfel, însemnează a nu pierde nici timpul, nici energia zadarnic. Nimic nu poate să înlocuiască această căutare care secundează în noi graţia, căci singură ea ne face să apucăm pe calea care duce la plină lumină şi numai prin ea putem să descoperim atâta adevăr, cât ne trebue pentru a nu mai fi în întunerec şi «pentru a furniza un punct de aplicare la invizibila eficacitate a acţiunii mântuitoare».

Cu câtă ardoare doresc, la sfârşitul acestni studiu, să putem să ne împărtăşim cu toţii cândva din acea viziune a vieţii pe care ne-o dă marele gânditor pe care l-am citat şi mai înainte, Părintele Laberthonnière: «Pentru a trăi, noi nu ne mai mulţumim cu noi înşi-ne, iar trecutul, chiar dacă ne-a dat totul, nu ne mai este suficient. Noi suntem fecondaţi, constituiţi chiar prin ceeace el ne aduce; fecondaţi şi constituiţi prin ceeace pune Dumnezeu în noi; dar aceasta nu valorează pentru noi, şi prin noi pentru alţii, decât dacă noi îl valorificăm în chip personal. Un val de viaţă care îşi

are izvorul său în eternitate vine să pătrundă în inima noastră; dar în loc de a-l opri la noi sau în loc de a-l lăsa să treacă, ar trebui să ne aruncăm pătimaş în el pentru a-l mări, pentru a-l face mai răpitor şi pentru a întoarce cu el la eternitate».

O, Dumnezeul meu, Dumnezeul credincioşilor şi al ignoranţilor, Dumnezeule, pe care unii au învăţat prin Hristos să te numească Tatăl nostru, Dumnezeule, care-i cercetezi pe toţi pe toate drumurile vieţii pentru a le descoperi iubirea Ta, Dumnezeul omului, care vreai ca omul să devină fiul tău, Dumnezeul umanităţii, care vrei ca umanitatea să devină o familie de fraţi; o, Dumnezeul meu, inspiră creştinilor cari sunt în această adunare o conştiinţă mai profundă a responsabilităţilor lor cu privire la lume şi inclină dorinţele, neliniştea, strâmtorarea fraţilor şi a surorilor cari nu cunosc bucuria de a te iubi şi de a te servi, către Acela care singur poate să le aducă un răspuns sau o mântuire, pentrucă singur el poate să spună tuturor oamenilor: Eu sunt calea, adevărul şi viaţa.

Trad. de **Oct. Dragoş.**

MIŞCAREA LITERARA.

Istoria Românilor pentru clasa VII-a secundară, de *Dr. I. Lupaş*, prof. univ., membru al Academiei române. Ediţia V. Bucureşti, „Socec" 1929, pagini 343. Preţul Lei 114.

Faptul, că manualul de Istoria Românilor pentru cl. VII, al eruditului preot şi profesor universitar Dr. Ioan Lupaş a ajuns la a V-a ediţie este cea mai elocventă dovadă a binecuvântatei activităţi ştienţifice şi pedagogice pe care o desfăşoară autorul.

Intr'adevăr manualele părintelui I. Lupaş sunt lipsite de metehnele cari fac, adeseori, din cărţile de şcoală adevărate sperietori, sau pietre de poticneală pentru elevi. In schimb ele au toate acele indispensabile însuşiri, cari fac dintr'o carte de şcoală un îndrumător înţelept şi un prieten nedespărţit al tinerelor vlăstare.

Să mai enumărăm aceste însuşiri pe cari le întruneşte integral manualul de Istoria Românilor? Vorbind despre un autor consacrat, lucrul este aproape de prisos

Subliniem totuşi, cu riscul de a ne contrazice, rolul precumpănitor pe care-l recunoaşte autorul — şi cu toată dreptatea — bisericii noastre în istoria neamului. Deasemenea nu a fost în istoria noastră nici o mişcare culturală sau socială, pe care autorul să nu o taie la răboj cu atenţia cuvenită.

Cu un cuvânt, toată istoria neamului românesc e zidită în acest manual de aşa fel, ca „din cele trecute vremi" elevii „să cunoască cele viitoare".

Expunerea limpede şi vioae face cartea accesibilă şi plăcută pentru orcine-i va ispiti paginile educative.

*

Omenirea în faţa Crucii, gânduri de săptămâna mare, de *Arhim. Policarp Moruşca* [Bibl. „Gânduri creştineşti" Nr. 4] Ed. sf. Măn. H. Bodrog, 1929. Pagini 47. Lei 6.

Paralel cu activitatea misionară orală pe care o desfăşoară cu atâta osârdie I. P. C. Sa Arhim. Policarp Moruşca prin diferitele centre ale eparhiei Aradului şi prin pelerinajele pe cari le organizează an de an la Mănăstirea Bodrogului, al cărei stareţ este, I. P. C. Sa găseşte timp şi pentru a propovedui cuvântul lui Dumnezeu prin scris.

Broşura „Omenirea în faţa Crucii" cuprinde expunerea limpede şi emoţionantă a Patimilor Mântuitorului, cu toate gândurile şi simţămintele pe cari i le sugerează această înfricoşată istorie unui credincios adevărat. Ea este rodul unei profunde meditaţii asupra Drumului Crucii pe care sufleteşte trebue să-l facă fiecare creştin, cel puţin în săptămâna cea mare, pentru a se învrednici de darurile nemăsurate ale jertfei Mântuitorului. E de prisos să mai spunem, că broşura este vrednică de o cât mai largă popularizare.

*

Zugravii bisericilor române, de *Ştefan Meteş,* membru coresp. al Academiei române. „Progresul", Cluj, 1929. Pag. 168, cu 48 de planşe.

Iată un gând fericit: de a scoate la lumină numele şi strădania celorce s'au îndeletnicit cu împodobirea picturicească a sfintelor noastre biserici. A făcut-o părintele Şt. Meteş, cu hărnicia şi iscusinţa unui istoric consacrat.

Lucrarea părintelui Meteş surprinde, înainte de toate, prin bogăţia de informaţie. Ea a costat pe autor, de bună seamă, timp şi osteneală. Fiindcă Sf. Sa nu face numai istoricul zugravilor bisericeşti dintr'o provincie sau dintr'o epocă, ci cercetările Sf. Sale se întind asupra tuturor provinciilor româneşti şi îmbrăţişează tot timpul dela veacul XIV până la al XIX.

Nu interesul estetic l-a determinat pe părintele Meteş să-şi zidească preţioasa sa carte. Ci în primul rând interesul istoric şi educativ. De aceea, aprecierile autorului cu privire la importanţa estetică a zugrăvelilor noastre bisericeşti sunt rare şi făcute doar în treacăt. Cu atât mai bucuros şi mai des ne dă el în schimb frânturi din corespondenţele ce le-au purtat între olaltă voevozii, mitropoliţii, boierii, preoţii, zugravii cucernici, cu strădaniile cărora au fost împodobite atâtea sfinte lăcaşuri ridicate spre slava lui Dumnezeu.

Din expunerile, pe cât de limpezi pe atât de documentate, ale părintelui Şt. Meteş, se desprinde concluzia, că zugravii bisericilor româneşti n'au fost simpli profesionalişti, ci opera lor — adeseori aşa de modestă — a izvorât din credinţă curată şi din dragoste faţă de buna podoabă a casei lui Dumnezeu. E o minunată lecţie pentru pictorii bisericeşti de astăzi şi pentru cei ce sunt avizaţi la lucrul lor. Pentru care pricină recomandăm lucrarea părintelui Meteş cu toată căldura — şi unora şi altora de o potrivă.

*

Ioachim Crăciun: **Contributions Roumaines à l'historiographie général.** Étude de bibliographie. „Cartea Românească", Cluj. 1927. Pag. 45.

— **Bibliografia la Români.** „Cartea Românească". Bucureşti 1928. Pag. 38.

— **Inscripţii dela Mănăstirea Neamţului.** „Cartea Românească". Bucureşti 1928. Pag. 6.

— **Istoriografia română în 1925 şi 1926.** Repertoriu bibliografic. „Cartea Românească", Bucureşti. 1928. Pag. 217.

De bună seamă foarte puţini oameni îşi dau seama de timpul pe care istoricii noştri de valoare, ori chiar diletanţii iscusiţi în această materie sunt siliţi să-l cheltuiască pentru adunarea izvoarelor bibliografice atât de necesare la alcătuirea marilor sinteze istorice. Dl I. Crăciun este unul dintre harnicii tineri, cari s'au gândit la acest lucru şi s'au hotărât să-şi dea contribuţia la înlesnirea acestei situaţii. Dsa şi-a făcut — se pare — o problemă a tinereţei sale din grija şi hărnicia pe care şi-o impune în adunarea, sistematizarea şi publicarea informaţiilor bibliografice, cu privire la istoriografia românească.

Cele patru broşuri din fruntea acestor rânduri servesc acelaş scop nobil: de a pune la îndemâna cercetătorului istoric o comoară de informaţii bibliografice. Iată motivul pentru care le tăiem la răboj, cu laudele cuvenite unor asemenea bune strădanii.

Prof. **N. Colan.**

Viața și activitatea patriarhului Dosofteiu al Ierusalimului și legăturile lui cu Țările-Românești, de *Dumitru Stăniloae*, doctor în Teologie, Cernăuți 1929, prețul 60 Lei.

Este știut că patriarhul Dosofteiu al Ierusalimului a avut strânse relații cu Țările-Românești, cari pe timpul lui deveniră căminul și sprijinul material al culturii grecești și al tuturor manisfestărilor mai de seamă ale bisericii ortodoxe.

Natura acestor relații și efectele lor sunt indicate de capitolele lucrării:

I. Tinereța lui Dosofteiu,
II. Prima călătorie a lui Dosofteiu ca patriarh,
III. Sinodul din Ierusalim,
IV. Călătoria după Sinodul din Ierusalim,
V. Tipografia grecească dela Iași,
VI. Relațiile patriarhului Dosofteiu cu Șerban-Vodă,
VII. Școalele grecești din Iași și București,
VIII. Tipografia grecească din București, Snagov Râmnic. Relațiile lui Dosofteiu cu Constantin Brâncoveanu.

O mare parte din cuprinsul lucrării este dedicat discuțiilor de natură dogmatică ce-au decurs din primirea terminului „metusiosis" în mărturisirea lui Dosofteiu dela 1672. Aceste discuții au fost purtate îndeosbi pe pământul românesc angajând și interesul, poate nu totdeauna dogmatic, al curții domnești.

Lucrarea dlui Dr. D. Stăniloae, profesor la Academia „Andreiană", are meritul astfel de-a trata un capitol de istorie bisericească națională, nu din punctul de vedere așa de obișnuit, care pune ca centru al preocupării influința intereselor politice asupra „mișcării în ierarhie", ci dă atențiunea de frunte vieții interne a Bisericii, în manifestările ei de natură spirituală.

*

„Istoria creațiunii în lumina cercetărilor științifice" de *Dr. G. L. Muntean,* profesor la Academia Teologică ort. rom. din Cluj, Cluj 1929, pag. 168 cu două tabele, prețul 65 Lei. Sub titlul de mai sus profesorul G. Muntean se ocupă de chestiuni cari privesc un important tratat de „istorie străveche". Biblia ne dă în primele ei pagini, într'o expunere clară și concretă, informațiuni sumare asupra creării lumii. Această expunere, în care lumea e prezentată ca fiind creată în decurs de 6 zile, e cunoscută în cercul învățaților sub numele de „Hexaimeron". Obiectul studiului amintit este Hexaimeronul. Intr'un volum de 168 pag. autorul își grupează materialul în următoarele capitole:

I. Tratatul biblic despre creaţiune,
II. Unde avem să căutăm originea Hexaimeronului?
III. Autorul Hexaimeronului s'a inspirat din revelaţia divină...
IV. Hexaimeronul şi celelalte tratate biblice despre creaţiune.
V. Hexaimeronul şi ştiinţele naturale:

1. Biblia şi Cosmogonia,
2. Biblia şi geogonia,
3. Biblia şi paleontologia,
4. Biblia şi astronomia,
5. Originea vieţii pe pământ.

VI. Teoriile privitoare la interpretarea Hexaimeronului:

1. Teoria diluvială,
2. Teoria restituţiunii,
3. Teoria Concordanţei,
4. Interperiodismul,
5. Idealismul,
6. Concordismul ideal,
7. Teoria viziunii,
8. Alegorismul,
9. Liturgismul,
10. Teoria ideal liturgică,
11. Profetismul,
12. Poetismul,
13. Interpretarea teologică-estetică,
14. Interpretarea popular didactică,
15. Interpretarea mitică...

Cum am putea să interpretăm tratatul biblic despre creaţiune?

Se constată că „despre o contradicţie între tratatul biblic despre creaţiune şi ştiinţă nu poate fi vorba. Ambele se întregesc. Ştiinţa are deschisă înainte cartea firii. Poate ceti atâtea lucruri pe cari autorul biblic le-a spus numai fragmentar. Iar acolo unde ştiinţa nu mai poate străbate, în lumea empirică, intervine Biblia".

Dintre multele teorii emise privitor la interpretarea Hexaimeronului, autorul aderă la concordism, de unde nu rezultă că alte interpretări ar fi excluse.

Biserica noastră o admis interpretarea istoric literală, deşi ea nu forţează să interpretăm literă de literă circumstanţele Hexaimeronului. — Cititorii doritori de-a fi lămuriţi asupra acestor chestiuni află mult material în cartea dlui Prof. G. Muntean.

*

Einleitung in das alte Testament, de *I. Goettsberger*, Freiburg. 1928. Profesorul dela Universitatea din München Goettsberger, își publică sub titlul de mai sus, cursurile sale universitare ținute asupra Vechiului Testament. In studiul pe care-l împarte în 3 capitole, examinează în mod succesiv fiecare carte a Vechiului Testament aparte, face apoi istoria canonului și cea a textelor. Reținem din publicația aceasta următoarele contribuții la lămurirea textului sacru:

Nu se poate constata o dependență a cărții Iob de texte babiloniene sau eghiptene; în contra criticilor, cari împart cartea profetului Isaia între un proto- deutero- și trito-Isaia, Goettsberger afirmă, că profețiile cuprinse în carte sunt [cu foarte puține excepții] de proveniență Isaiană; textul cărții lui Ieremia este mai redus în LXX decât în Biblia ebraică, ceeace se explică prin faptul că manuscrisele din Eghipet [unde s'a făcut traducerea LXX] n'au cuprins adausurile ulterioare la cartea profetului etc.

Goettsberger nu aderă ușor la teorii, ci el se bazează în expunerea sa pe o examinare minuțioasă și pe o critică severă. Tocmai în aceasta constă meritul lui științific.

Prof **N. Neaga.**

CRONICĂ.

EXTERNĂ

† Patriarhul Ecumenic I. Pr. Sf. Sa, Vasile III, Patriarhul Constantinopolei, a încetat din vieață la 30 Sept. Era un vlăstar al ilustrei familii Georgiades, vestită pe vremea Comnenilor. Patriarhul Vasilie s'a născut în Scutari la 1848. A studiat la Constantinopole și Atena. Intâi a fost profesor la seminarul din Halkis. La această școală s'au perindat profesori vestiți, printre cari se numără și Bryennius, Mitropolitul Nicomediei, descoperitorul Didahiei. După șapte ani de profesură a plecat în străinătate la Bonn și Berlin îndeletnicindu-se cu studii de filozofie. In Anglia a studiat istoria și așezămintele Bisericii anglicane. După ce s'a întors din străinătate a organizat școala patriarhală din Fanar. La 1887 a fost consacrat Mitropolit de Anchialos și la doi ani de zile a devenit membru al Sfântului Sinod.

In anul 1894 a reprezintat Patriarhatul la încoronarea țarului Nicolae II în Moscova. In anul 1910 a trecut la Mitropolia din Nicea până la 25 Iulie 1925, când a fost ales Patriarh ecumenic.

In toate locurile pe care le-a deținut, a lăsat urme de Ierarh harnic. In Nicea a restaurat biserica Koimesis, în care

s'a ţinut sinodul ecumenic ultim. A trăit zile grele pe timpul masacrelor turceşti în contra populaţiei creştine.

In timpul ocupaţiei Constantinopolei prin aliaţi, neînţelegerile iscate între Puteri au dat răgaz Turcilor să se reorganizeze. Când Aliaţii la 1923 au evacuat Constantinopolul, steaua Grecilor s'a întunecat. Un singur om providenţial a salvat situaţia desperată: Mitropolitul Vasile, ridicat pe scaunul patriarhal. Turcii aveau respect de el. Provedinţa l-a plasat într'o epocă apocaliptică. Din fire era conservativ, dar era convins că o renaştere în sânul ortodoxiei va veni şi aceasta începea cu jertfa martirilor în Asia.

Astfel de jertfe nu pot fi zadarnice. Patriarhul Vasile unia în sufletul său durerea pentru creştinii prigoniţi de Turci şi bucuria pentru întărirea ortodoxiei în Ţara noastră şi în Polonia. Infiinţarea Patriarhatului român şi autocefalia bisericii ort. poloneze sânt evenimente istorice în epoca păstoririi sale. In Londra Exarhul şi Reprezentantul său întreţine legături cu toate curentele de unire ale Bisericii creştine.

Biserica anglicană a apreciat meritele defunctului Patriarh pe terenul restabilirii ecumenicităţii. Prin concursul moral statornic al acestui ilustru Ierarh curentul ecumenicităţii a câştigat un imbold nepreţuit. Martir în fruntea martirilor, a renoit gloria unui tron. [„Tel. Rom."] **T. S.**

*

INTERNĂ.

Congresul Misionarilor ortodocşi din întreaga ţară s'a ţinut anul acesta la Chişinău în zilele de 6—8 Oct. Mitropolia Basarabiei, cu o aşa de intensă viaţă bisericească, i-a dat cadre deosebit de largi şi de solemne. Congresul a fost prezidat de I. P. S. Mitropolit Gurie. A fost de faţă şi P. S. Grigorie al Aradului, Iustinian al Cetăţii Albe, Dionisie, vicarul Mitropoliei Basarabene, I. P. C. Arhim. Policarp Moruşca, mulţi profesori universitari, preoţi misionari delegaţi din toate părţile ţării şi mult public din localitate.

Slujbele religioase s'au desfăşurat cu o impunătoare măreţie, aşa cum numai în Basarabia se poate vedea. Iar partea didactic-misionară a congresului, prin problemele puse la ordinea zilei şi prin discuţiile ce au stârnit aceste probleme, deasemenea a decurs într'o atmosferă plină de interes şi de dragoste.

Iată titlul chestiunilor misionare desbătute:

1. Reflexiuni asupra stării religioase în prezent, a poporului român (Referenţi: Arhim. I. Scriban, Bucureşti, Pr. I. Dărvărescu, misionarul eparhiei Râmnicului, Pr. P. Savin, misionarul eparhiei Dunării de jos, Pr. P. Godescu, misionarul eparhiei Argeşului, Pr. Petrescu-Zoiţa, din eparhia Buzăului).

2. Pastoraţia colectivă şi individuală, raportul dintre pastoraţie şi misionarism. (Referenţi: Arhim. P. Moruşca, stareţul

sfintei Mănăstiri a Bodrogului, Pr. Dr. I. Puiu, misionarul arhiepiscopiei Bucovinei, Pr. A. Anghelescu, misionarul eparhiei Buzăului, Pr. N. Verbiţchi, din eparhia Hotinului).

3. Metodele de propagandă practicate de sectari. Cum trebue organizată lupta misionară în condiţiile actuale. (Referenţi Pr. Gr. Pişculescu, decanul facultăţii de teologie din Chişinău, Pr. O. Tarangul, misionarul arhidiecezei Bucovinei, Diac. Arghir Vărnav, misionarul eparhiei Constanţa, Pr. N. Chirica, misionarul arhiepiscopiei de Iaşi, Pr. St. Popescu, misionarul eparhiei Romanului, Pr. Ic. V. Spânu, misionarul eparhiei Huşilor.)

4. Calităţile interne ale misionarului şi mijloacele de intensificare a operei misionare a clerului. (Referenţi: Pr. D. Popescu-Moşoaia, prof. la facultatea teologică din Chişinău, Pr. St. Lungu, misionarul eparhiei Aradului, prot. M. Mădan, misionarul eparhiei Cetăţii-albe).

Congresul a hotărât, între altele, ca revistei „Misionarul" să i se dea o cât mai largă răspândire printre preoţi.

Dacă nu ni s'ar lua în nume de rău am întreba: De ce nu se trimite această revistă şi tuturor periodicelor bisericeşti — ca schimb? **Neculce.**

*

Centenarul Episcopiei Aradului. In 22 Oct. a. c. s'au împlinit o sută de ani, decând cel dintâi episcop ortodox de sânge şi suflet românesc a urcat scaunul eparhiei Aradului. Faptul că după un şir întreg de episcopi sârbi, ajunge să ocupe scaunul vlădicesc din Arad Nestor Nicolae Ioanovici dela Făgăraş, a fost o adevărată biruinţă a Românilor din timpul acela, biruinţă pentru care ei purtaseră nesfârşite lupte.

Un eveniment atât de important în viaţa noastră bisericească şi naţională nu putea fi lăsat să treacă fără ca din el să nu se culeagă toată buna învăţătură şi toată roada sufletească, atât de necesară şi folositoare nouă celor de azi. De aceea în ziua de 26 Oct. a. c., ziua sf. mucenic Dumitru, reprezentanţii Episcopiei ortodoxe române a Aradului s'au întrunit în adunare eparhială extraordinară sub preşedinţia P. S. Sale Grigore episcop, pentruca să comemoreze acest eveniment şi să înalţe cea mai smerită rugăciune de mulţumire lui Dumnezeu pentru ajutorul şi binefacerile revărsate asupra eparhiei Aradului şi asupra întregului neam românesc. Faţă de acest praznic atât de înălţător pentru suflet, faţă de această sărbătoare de bucurie, eparhiile ortodoxe române surori nu puteau să rămână nepăsătoare. Bucuria dela Arad a fost bucuria Bisericii ort. rom., bucuria neamului românesc. Prin reprezentanţii lor eparhiile surori şi înaltele instituţii de lumină şi cultură naţională au ţinut ca fiecare să aducă salutul ei şi ca fiecare să se împărtăşească împreună cu fraţii arădani din acelaş potir al bucuriilor, potir care este simbolul celei mai desăvârşite uniri creştineşti şi na-

ţionale. Amintim dintre personalităţile cari au luat parte la această serbare pe P. S. Sa Episcopul Roman al Orăzii, pe P. S. Sa Tit. Simedria Târgovişteanul, care a vorbit în numele sf. Sinod, pe P. S. Sa Dr. Vasile Stan, care a adus prin cuvântul Său plin de căldură salutul Mitropoliei Ardealului, pe dl Aurel Vlad, ministrul cultelor şi artelor, pe dl prof. univ. Bogdan Duică, delegatul Academiei Române etc.

După celebrarea sf. Liturgii şi după doxologia şi parastasul făcut pentru răposaţii episcopi ai Aradului, a avut loc şedinţa solemnă a adunării eparhiale, în palatul cultural al oraşului.

P. S. Sa Episcopul Grigore rosteşte discursul festiv şi mulţumeşte reprezentanţilor eparhiilor şi altor instituţii, pentrucă au ţinut să fie părtaşi acestor serbări şi pentru cuvintele de iubire rostite de aceşti reprezentanţi.

Păr. Dr. Gh. Ciuhandu a ţinut o disertaţie comemorativă despre episcopul Nestor Ioanovici, iar dl V. Goldiş a prezentat moţiunea de comemorare.

La ora 5 d. a. a urmat, tot în palatul cultural, concertul religios şi conferinţa ţinută de I. P. C. Sa păr. arhimandrit Policarp Moruşca.

Serbările dela Arad au fost un monument de înălţare sufletească şi în acelaş timp un puternic motiv inspirator pentru străduinţele noastre de azi.

Prin ele s'a adus închinare şi cel mai devotat omagiu vrednicilor chiriarhi ai eparhiei Aradului, s'a adus prinos de recunoştinţă unei munci desinteresate şi pline de abnegaţiune pentru triumful românismului şi pentru triumful sfintei noastre ortodoxii în apusul de azi al Ţării Româneşti. Pr. **S. Cândea.**

*

Congresul Asociaţiei clerului „Andrei Şaguna" s'a ţinut anul acesta la Alba-Iulia, în zilele de 6—7 Noemvrie. El s'a desfăşurat în cadre deosebit de largi şi solemne, întrucât preoţimea ortodoxă din Ardeal avea să comemoreze cu acest prilej două fapte mari: Unirea provinciilor româneşti cu patria-mamă şi alcătuirea Asociaţiei clerului.

Congresul a fost onorat şi de prezenţa I. P. S. Mitropolit Nicolae şi a PP. SS. Episcopi Grigorie al Aradului şi Ioan al armatei.

In dimineaţa zilei de 6 Noemvrie s'a slujit în catedrala încoronării sf. Liturghie cu chemarea Duhului sfânt. La priceasnă a predicat, înălţător, părintele Dr. I. Vasca, rectorul Academiei teologice din Cluj.

Congresul a fost deschis în sala teatrului „I. L. Caragiale" din localitate, prin discursul preşedintelui Asociaţiei Dr. Gh. Ciuhandu, care a expus în cuvinte emoţionante rolul Alba-Iuliei — cetate a durerilor şi măririi noastre — în istoria naţională

şi bisericească a neamului românesc. A urmat discursul, de o amploare şi putere esceptională, al I. P. S. Mitropolit Nicolae, pe care-l publicăm în fruntea acestui număr al revistei noastre.

După I. P. S. Sa au luat cuvântul, salutând congresul, P. S. Episcop Grigorie al Aradului, P. S. Ioan al armatei, dl Moise Ienciu, delegatul ministerului de culte, dl Col. Colbazi, delegatul armatei, dl Dr. Sava, primar al oraşului, delegatul prefecturii, prot. Dr. V. Bologa, delegatul „Astrei", dl Tudor Popescu, delegatul societ. femeilor ortodoxe, prot. P. Partenie, delegatul Asociaţiei generale a clerului, şi prot. A. Baba.

La ora 14 congresiştii au avut masă comună.

In şedinţa de după masă părintele I. Imbroane (Timişoara) şi-a cetit referatul cu subiectul „Predica pentru zilele noastre". Autorul temeinicului referat a fost viu felicitat pentru munca sa conştienţioasă.

Seara la ora 20½ a avut loc festivalul religios, în cadrul căruia părintele Şt. Meteş, membru corespondent al Academiei române, şi-a desfăşurat interesanta şi documentata conferinţă despre rolul Principatelor Române în susţinerea ortodoxiei universale în trecut şi în prezent. Expunerile eruditului conferenţiar au stârnit admiraţia unanimă a numerosului public asistent.

Restul festivalului l-au alcătuit câteva coruri admirabile, executate de un grup de studenţi ai Academiei teologice din Sibiu, sub iscusita conducere a dlui profesor N. Oancea.

A doua zi dimineaţa la ora 9 e la rând referatul I. P. C. S. Arhim. Policarp Moruşca, stareţul Mănăstirii Bodrogului, despre *misiunile* religioase. Limpezimea şi adâncimea referatului au subliniat-o — cu fireştile complectări — Păr. Dr. I. Vaşca (Cluj) pr. I. Bânda (Roşia), Prot. G. Oprean (Cluj), prot. I. Rusan (Haţeg) Prot. Partenie (Bucureşti) prot. Dr. V. Bologa (Sibiu), insp. gen. M. Ienciu (Bucureşti).

Păr. St. Meteş citeşte apoi, în entuziastele şi repetatele aclamaţii ale întregului congres următoarea moţiune:

„Asociaţia „Andrei Şaguna" a clerului ortodox român din al 10-lea an după întemeierea României Mari, în cetatea de suferinţă şi ideal naţional în Alba-Iulia, făcând şi un examen riguros al muncii pentru biserică şi neam, crede că grăieşte numai adevărul când afirmă, că:

Biserica ortodoxă şi slujitorii ei dela plămădirea poporului român au stat alături de el, contopindu-se cu durerile şi aspiraţiile lui. Numai în acest oraş, unde sântem adunaţi, au păstorit doi mitropoliţi, Ilie Iorest şi Sava Brancovici, martiri şi eroi, pentru apărarea credinţei ortodoxe şi eliberarea poporului român. N'a fost o mişcare de eliberare în sens ortodox ori naţional, unde preoţii noştri să nu fi stat în fruntea acţiunilor şi a tuturor sacrificiilor. Câţi dintre ei n'au suferit temniţe grele, chinuri

extraordinare, moarte chiar, pentru iubirea lor neprihănită pentru credinţa strămoşească şi pentru neam. Preoţii ortodocşi din Transilvania dealungul veacurilor cu ochii la cer au fost necontenit răspânditori de lumină în sens naţional şi dărămători de graniţe cari nu puteau zăbovi şi opri ca peste culmile Carpaţilor sufletele româneşti să comunice împreună şi să se înfrăţească.

Până în veacul al XIX preotul ortodox român a fost conducătorul exclusiv al poporului român din Ardeal, al cărui suflet l-a prelucrat în sens evanghelic făcându-l bun, nobil şi darnic, îndărătnic la muncă şi cinste, tolerant cu toţi chiar şi cu duşmanii săi, neuitând binefacerile, ca şi nedreptăţile pornite dela alţii.

Biserica ortodoxă şi preoţii ei, cari n'au căutat niciodată ajutor în afară de ţara lor la duşmanii noştri de credinţă şi neam au fost factorii principali ai trudei de mai multe secole pentru realizarea unităţii politice a tuturor Românilor.

In deplină conştiinţă de marele rol ce l-a jucat Biserica ortodoxă cu slujitorii ei la înfăptuirea României Mari, congresul cu adânc regret constată, că guvernele ţării în timp de 10 ani n'au dat atenţiunea cuvenită Bisericii noastre. In detrimentul ei au întărit alte confesiuni, cari până eri au luptat pe faţă contra neamului nostru.

Congresul condamnă orice încercare de politicianizare a Bisericii, care are un scop cu mult mai măreţ, decât a servi partidele, cari uită prea des marile interese colective, pentru a-şi servi partizanii.

Congresul ţine să afirme, cu tărie că Biserica şi preoţimea în frunte cu arhiereii vor lupta pentru câştigarea drepturilor lor în statul român, la creiarea şi susţinerea căruia a contribuit şi nu vor înceta a contribui mai mult ca oricine, prin munca şi sacrificiul lor devotat şi permanent".

D. N. Colan, rectorul Academiei teologice din Sibiu şi secretarul general al Asociaţiei face apoi un sumar raport despre activitatea desfăşurată de această instituţie în decursul celor zece ani de existenţă, făcând la sfârşitul expunerilor sale câteva propuneri, cari se rezumă în următoarele:

1. Congresul cere spor cuvenit la salariile de mizerie ce le primesc astăzi preoţii noştri;

2. Aceste salarii să se plătească şi pe mai departe de către consiliile eparhiale;

3. Congresul cere reînfiinţarea ministerului de culte şi protestează împotriva modificării legii cultelor;

4. Congresul cere soluţionarea favorabilă şi cât mai neîntârziată a problemei penzionării preoţilor;

5. Să se facă intervenţii la autorităţile în drept, ca preoţii din munţii apuseni în lipsă de sesiuni parohiale şi cu parohii foarte sărace, să primească un spor de salar special, pentru a

ieşi din vitregile condiţii în cari sunt siliţi să-şi împlinească datoria pastorală.

Propunerile se primesc.

Raportul părintelui asesor V. Nistor, casierul central, despre starea financiară a Asociaţiei se ia la cunoştinţă.

Congresul realege apoi vechiul birou (Dr. Gh. Ciuhandu, preşedinte, N. Colan, secretar general şi V. Nistor, casier central), iar cu reorganizarea secţiilor se însărcinează d-nii: Prof. Dr. A. Crăciunescu (Sibiu), Arhim. Policarp Moruşca (Arad), Dr. R. Ancuşa (Caransebeş), Prot. N. Muntean (Oradea), Dr. Seb. Stanca (Cluj).

Programul fiind epuisat, preşedintele închide congresul.

Neculce.

BIBLIOGRAFIE.

— *Econ. Mihail Bejenariu: Apologetica.* Elemente de filosofia religiunii creştine, manual pentru elevii şi elevele de cl. VII. secundară. „Cartea Românească". Bucureşti. 1929. Pag. 232. Preţul Lei 74·—.

— *Econ. Mihail Bejenariu: Parabolele şi învăţăturile Domnului nostru Isus Hristos.* Manual pentru cl. II. a şcoalelor secundare de băieţi şi fete. „Cartea Românească". Bucureşti. 1929. Pag. 146. Lei 54·—.

— *Episcopul Dr. Grigorie Gh. Comşa: Pastoraţia individuală şi colectivă.* (Bibl. preotului ortodox Nr. 1). Arad. 1929. Pag. 50. Lei 15·—.

— *Arhid. Felician Bran: Dreptul canonic oriental* Vol. I. *Prolegomene.* Lugoj. 1929. Pag. 201.

— *Pr. F. Codreanu: Haina de nuntă.* Predici. Arad. Tip. Diecez. 1929. Pag. 32. Lei 10·—.

— *Episcop. Dr. Grigorie Gh. Comşa: Primejdia sectelor religioase şi mijloacele de apărare.* Arad. 1929. Pag. 29. Lei 10·—.

— *Pr. C. N. Găiculescu: Creştinismul doctrină utopică?* „Cultura Românească". Bucureşti. 1929. Pag. 141. Lei 40·—.

— *Dr. Gh. Ciuhandu: Din viaţa lui Nestor Ioanovici Episcopul Aradului.* Arad. 1929. Pag. 56. Lei 40·—.

— *Prot. V. Gan: Memoriile unui duhovnic.* Edit. Confer. preoţimii din protop. Lupşei. 1929. Pag. 253. Lei 100·—.

— *Dr. I. Mateiu: Valoarea Concordatului încheiat cu Vaticanul.* Sibiu. 1929. Pag. 105.

— *Dr. Ştefan Pop: Frământări româneşti în jurul scaunului episcopesc ortodox dela Arad.* Arad. 1929. Pag. 94. Lei 40.